

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Problematika překladu hororových děl od Stephen Kinga a jejich srovnání

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ladislav Nagy, Ph.D.

Autorka práce: Dominika Landová

Studijní obor: Anglický jazyk a literatura, Německý jazyk a literatura

Ročník: 3.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 30. července 2020

.....

Dominika Landová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce panu doc. PhDr. Ladislavu Nagyovi Ph.D. za odborné připomínky, cenné rady a strávený čas, který mi věnoval.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou překladu hororových děl od Stephena Kinga a srovnává již existující překlady jeho knih *Cujo* a *Žhářka*. Práce nabízí detailní rozbor obou překladů od každého titulu a hodnotí, zda odpovídají kritériím správného překladu. Cílem práce je tyto překlady porovnat a zjistit, jak moc se liší z lexikálního, morfologického, syntaktického a sémantického hlediska. Práce má za cíl zhodnotit tato kritéria a na jejich základě podat finální zhodnocení českých překladů. Zároveň také přezkoumává rozdělení překladatelů na tvůrčí a mechanické.

Klíčová slova: Stephen King, překlad, *Cujo*, *Žhářka*, Tomáš Vodák, Miloš Chlouba, Ivan Němeček, Iva Pekárková

Annotation

This bachelor thesis deals with those issues emerging during translation of Stephen King's horror fiction and it provides the comparison of two translations by King's books *Cujo* and *Firestarter*. This thesis contains a detailed analysis both of these works in comparison to their Czech translations and it assesses their credibility. The aim of this bachelor thesis is to compare the translations and ascertain, to what extent, do they differ within lexical, morphological, syntactic and semantic level. The thesis aims to evaluate these criteria and on the basis of that it aims to provide the final evaluation. This work also deals with the classification of translators to creative and mechanical.

Key words: Stephen King, translation, *Cujo*, *Firestarter*, Tomáš Vodák, Miloš Chlouba, Ivan Němeček, Iva Pekárková

Obsah

Úvod.....	8
1 Překlad.....	10
2 Hodnocení kvality překladu.....	12
2.1 Kritéria hodnocení kvality překladu.....	13
2.2 Iva Pekárková a její překlad knihy <i>O psaní – Memoáry o řemesle</i>	18
3 Hororová fikce jako žánr a její překlad	24
4 <i>Cujo</i>	26
4.1 Lexikální rovina	27
4.1.1 Překlad vlastních jmen a názvů	27
4.1.2 Přidávání slov	28
4.1.3 Expresivní výrazy	28
4.1.4 Chybějící výrazy	31
4.1.5 Zastaralé výrazy	32
4.1.6 Terminologie.....	34
4.1.7 Opakování slov	34
4.2 Morfologická rovina.....	36
4.2.1 Změna slovních druhů	36
4.2.2 Změna rodu	37
4.2.3 Překlady časů	38
4.2.4 Překlady množného a jednotného čísla.....	39
4.3 Syntaktická rovina.....	39
4.3.1 Odlišnosti ve větné stavbě	39
4.3.2 Změna interpunkce	42
4.3.3 Rozdílné podmínky	43
4.4 Sémantická rovina.....	44
4.4.1 Idiomatické výrazy	47
4.4.2 Reálie cizích zemí.....	48
4.5 Zhodnocení překladu.....	50

5	<i>Žhářka</i>	54
5.1	Lexikální rovina	55
5.1.1	Překlad vlastních jmen a názvů	55
5.1.2	Přidávání slov	55
5.1.3	Expresivní výrazy	56
5.1.4	Chybějící výrazy	58
5.1.5	Zastaralé výrazy	59
5.1.6	Prvky hovorové češtiny	59
5.1.7	Opakování slov	60
5.2	Morfologická rovina.....	61
5.2.1	Změna slovních druhů	61
5.2.2	Překlady časů	61
5.3	Syntaktická rovina.....	63
5.3.1	Odlišnosti ve větné stavbě	63
5.3.2	Změna interpunkce	63
5.3.3	Rozdílné podmínky	64
5.4	Sémantická rovina.....	64
5.4.1	Idiomatické výrazy	69
5.4.2	Reálie cizích zemí.....	70
5.5	Zhodnocení překladu.....	72
	Závěr	76
	Bibliografie	78

Úvod

Překlad děl z cizího jazyka se stal velkou součástí knižního průmyslu. Díky překladatelům si mohou čtenáři přečíst i díla z jiné části světa, a tak se mohou seznámit s celosvětovou literaturou. Překladatel musí nejprve zvážit jazyk a druh textu, který bude překládat. Jako u každého překladu uměleckého textu, musí dbát na druh žánru, který překládá. Stephen King se proslavil po celém světě svou hororovou fikcí, díky níž si získal fanoušky ve všech zemích, a tak je i mnoho překladatelů, kteří se snažili o co nejlepší překlad. Mezi jeho vrcholové tituly například řadíme *Osvícení*, *Carrie*, *Misery* nebo *To* a mnoho dalších, za které obdržel i nespočet ocenění.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou překladu hororových děl od Stephena Kinga a nabízí jejich podrobné srovnání. K analýze byly vybrány tituly *Cujo* (1981) a *Žhářka* (1980), které vznikly ve dvou českých verzích. Práce nabízí detailní analýzu odlišností a nedostatků všech čtyřech překladů a hodnotí jejich kvalitu na základě lexikální, morfologické, syntaktické a sémantické roviny. Součástí rozboru je také zohlednění kulturního kontextu s odkazem na americkou kulturu, jelikož americké realie hrají v Kingových knihách významnou roli.

Práce také zkoumá český překlad *O psaní – Memoáry o řemesle* od Ivy Pekárkové z roku 2000, který díky svým nedostatkům obdržel velké množství kritiky. Bakalářská práce vychází z biografie *Umění překladu* od Jiřího Levého (2012), v níž autor rozděluje překladatele na dva druhy – tvůrčí a mechanické. Cílem této práce je analyzovat a zhodnotit vybraná Kingova díla a na základě této analýzy určit, zda je možné zmíněnou teorii od Levého aplikovat při dělení překladatelů. Na základě rozborů těchto Kingových děl chci potvrdit či vyvrátit správnost této klasifikace.

Práce bude rozdělena do pěti kapitol. První kapitola bude zaměřena na obecnou teorii překladu a rozebere biografii *Umění překladu* od Jiřího Levého a popíše druhy překladu. Další kapitola bude věnována hodnocení kvality překladu, základním kritériím, podle kterých se překlad správně hodnotí, a to dle metodik významných světových lingvistů. Následuje podkapitola pojednávající o české spisovatelce Ivě Pekárkové a rozbor jejího překladu i s ukázkami. Na nich bude názorně předvedeno, jakých chyb by se překladatel nikdy neměl dopustit. V třetí kapitole si povíme o hororové fikci jako žánru a vymežíme si důležité body, kterých je nutno dbát při překladu Kingových děl. Poslední

dvě části budou věnovány oběma knihám. Každá analýza se skládá z ukázek překladů, které stojí za detailnější rozbor a srovnává tak oba překlady mezi sebou. Na konci každého rozboru bude následovat celkové zhodnocení.

1 Překlad

Překlad cizojazyčných knih je důležitou součástí knižního průmyslu. Díky překladatelům se čtenáři mohou těšit na literaturu téměř ve všech jazycích a nasávat tak kulturu ostatních zemí, aniž by byli omezeni počtem příběhů a autorů. O výběru překladatele rozhoduje pochopitelně několik faktorů, včetně jak těch překladatelských (znalost výchozího jazyka, znalost cílového jazyka, jazyková kompetence, žánr), tak i ekonomických (časová tíseň, honorář). S výběrem také souvisí věcný obsah překládaného textu, jenž zahrnuje dobové i místní reálie nebo autorovy charakteristické rysy.¹ Jiří Levý tvrdí, že „vedle rozdílnosti dvou jazyků vyplývají na povrch také technické, psychologické a jiné obtíže při dešifrování výchozího textu a přenosu sdělení do jiného jazyka.“² Důležitým faktorem při překládání je, druh textu, jelikož odborný text vyžaduje jiné překladatelské metody než umělecký (literární text).³ „V uměleckém překladu jsou nepřístupné jakékoli výpusťky, dodatky nebo změny. I kdyby dílo obsahovalo nedostatky, je nezbytné věrně je překládat.“⁴

Prvotním úkolem překladatele je uvědomění si obou jazyků, protože dobrý překlad vyžaduje jejich důkladnou znalost a umění rozpoznání, co mají společného a v čem se naopak liší. Druhá etapa procesu je překladatelovo vnímání díla. Aby si vytvořil vlastní obraz o díle, které má přeložit, musí si ho nejprve podrobně a důkladně přečíst.⁵ Ne vždy je autorovým záměrem napsat dílo, které bude dobře srozumitelné pro širokou škálu lidí. To už je na překladateli, jak jej bude interpretovat pro jinou kulturu. Musí ji brát v úvahu a určité okolnosti v knize čtenáři vysvětlit. Je tedy nutné počítat s rozdíly ve společenském vědomí původního čtenáře a čtenáře českého.⁶

Překladatel se při své práci musí řídit třemi základními body. Zprvce musí pochopit předlohu, na druhém místě je její interpretace a třetím bodem je přestylizování předlohy. Překladatel je sice čtenář, ale k obyčejnému čtenáři, jako takovému, má daleko, jelikož práce překladatele vyžaduje tu největší pozornost, aby mu neunikl jediný detail. Správné přečtení díla určí styl psaní, který autor použije, náladové ladění, jestli se zde

¹ LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7., str. 21.

² Tamtéž, str. 25-26.

³ Tamtéž, str. 26.

⁴ VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1. str. 83.

⁵ LEVÝ, Jiří. *Umění překlada*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7., str. 46.

⁶ Tamtéž, str. 49.

vyskytuje ironické či tragické podbarvení apod. Dobrý překladatel tyto kvality rozpozná a zároveň je schopen přenést je do překladu dobře zvolenými výrazovými prostředky. Samozřejmostí je pochopení uměleckých celků, tzn. vztahů hlavních postav, prostředí děje a záměr autora.⁷ Pokud překladatel tyto celky nedokáže rozpoznat, tak ztratí dílo svou hlavní podstatu. Ján Vilikovský ve své biografii *Překlad jako tvorba* píše: „Jazykové prostředky všech rovin – od fonologické až po syntaktickou a stylistickou – slouží k zakódování informace. Cílem překladu je reprodukovat nikoli jazykové prostředky, ale informaci, kterou vyjadřují, její vztah k objektivní realitě, k podavateli i příjemci.“⁸ Z toho tedy následně vyplývá, že hlavní roli hraje obsah a celkové vyznění překladu.

Překladaře dělíme do dvou skupin. Rozeznáváme překladaře tvůrčí a překladaře mechanické, kteří se od sebe liší tím, jaký postup zvolí při překladu. Zatímco se překladatel tvůrčí snaží pochopit skutečnost díla, jeho postavy a situace, překladatel mechanický pouze překládá text slovo od slova. Tuto skutečnost lépe znázorňuje toto zobrazení:

A. Překladatel mechanický

TEXT ORIGINÁLU – TEXT PŘEKLADU

B. Překladatel tvůrčí

TEXT ORIGINÁLU – PŘEDSTAVOVANÁ SKUTEČNOST – TEXT PŘEKLADU⁹

Existují dva hlavní typy překladu dle formy a významu. Mezi překlady orientované na formální stránku textu (neboli *form-based*) řadíme interlineární překlad (*interlineal translation*) a doslovný překlad (*literal translation*). Interlineární je ten, „který nerespektuje gramatický systém cílového jazyka, i když je schopen každou gramatickou jednotku výchozího jazyka zachytit odpovídajícími jednotkami.“¹⁰ Doslovný překlad je také označován jako „otrocký“. Respektuje sice gramatickou stránku cílového jazyka, ale přesto zaostává po lexikální stránce (nebereg zřetel na idiomatický

⁷ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7., str. 50-52.

⁸ VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1. str. 21.

⁹ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7., str. 53.

¹⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6. str. 16.

jazyk nebo ustálené kolokace jazyka). Oproti tomu mezi překlady orientované na význam (neboli *meaning-based*) zařazujeme volný (*free translation*) a komunikativní překlad (*communicative translation/idiomatic translation*). Pokud překladatel zvolí volný překlad, tak ve finále neobsahuje dostatek prvků, které by originál ztotožňovali s překladem, jelikož respektuje pouze okrajově originální text. „Překlad je v důsledku toho ochuzen, a to zejména o estetické kvality, informaci z hlediska pojmového obsahu převádí volně, bývá hodnocen jako chybný.“¹¹ Takové texty často zkreslují nebo přidávají informace, mění význam původního díla a v častých případech také deformují stylistiku textu. Naproti tomu komunikativní překlad je úzce spjat s překladem z pragmatického hlediska. K docílení bezchybného překladu výchozího textu je nejdůležitější „zachovat identitu významu, nikoliv identitu formy“¹², a proto můžeme takový překlad spojit se slovy jako je komunikativní, idiomatický nebo dynamický, jelikož splňuje požadavky, jak z lexikální stránky, tak dodržuje i gramatické struktury.¹³

2 Hodnocení kvality překladu

Každý překlad je vlastně samostatný výtvar a běžný čtenář, pro kterého je určen, ho vnímá bez porovnání s originálem. Posuzuje ho tedy podle toho, jak se mu čte a jak se mu líbí. Pokud se českému čtenáři, zdá čeština neobratná a pokud sám pozná chyby, je překlad špatný. Kritika překladu je obtížná. Je složitější, než kritika literárního díla. Kritik musí dobře znát jazyk původního textu i jazyka mateřského, do kterého překládá. Musí být dobře seznámen i s prostředím a kulturou, aby mohl správně posoudit překladatelův záměr i výsledek. Kritikova práce je časově a odborně velmi náročná. Je ještě náročnější než překladatelova, protože na něm je překlad důkladně analyzovat a pak napsat kritiku, která si všímá a hodnotí podle mnoha aspektů.¹⁴

Každý člověk se dopouští omylů a to platí i o překladatelích. Jejich chyby vyplývají z kvalitativních rozdílů mezi jazykem originálu a češtinou. Některé nedostatky v překladu jsou zapříčiněny tím, že se v obou jazycích používá stejných nebo podobných

¹¹ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRÝGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6. str. 17.

¹² Tamtéž, str. 17.

¹³ Tamtéž, str. 16-18.

¹⁴ KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany: H & H, 1994. *Linguistica* (H & H). ISBN 8085787148. str. 39.

systemových prostředků v určitém textu nebo v odlišných situacích. Čím je mateřština bližší jazyku originálu, tím je překladatel pod větším tlakem výrazové stránky jazyka překládaného textu. Některé rozdíly ani nepostřehne, protože jsou někdy záludné a on si je neuvědomí. Až po delší překladatelské praxi zjistí, že se pravidelně opakují a jsou podmíněny systémem.

Kvantitativními chybami bývá přejímání vazeb a výrazů, které existují v obou jazycích, ale v cílovém mají jiné stylistické uplatnění, a tím mohou vést k tzv. relativním změnám, které jsou v češtině nevyhovující. I když nejde o chybu, působí jeho překlad stylisticky neobratně. Kritika se častěji zabývá kvalitativními chybami, často se na ně omezuje a kvantitativní analýzou se nezabývá. Obtížně se zjišťují chyby ve větné stavbě zejména u jazyků s pevným slovosledem. Příkladem je angličtina, kdy tak může překladatel zkreslit obsah věty, protože pod vlivem anglického originálu, může změnit základ a jádro výpovědi.¹⁵

Kvalitní překlad musí splňovat tři kritéria. Zaprvé, jazykový projev překladatele musí působit přirozeně, zadruhé, dílo musí nést totožný nebo alespoň co nejvíce totožný význam jako předloha v anglickém jazyce a třetí kritérium zmiňuje dynamiku díla, kdy „jazykový projev v cílovém jazyce zachovává dynamiku původního projevu ve výchozím jazyce.“¹⁶ Tím lze shrnout tři základní vlastnosti dobrého překladu – přesnost, jasnost, a přirozenost.¹⁷

2.1 Kritéria hodnocení kvality překladu

V rámci translatologie existuje několikero modelů hodnocení kvality překladu, které rozebírá Jitka Zehnálová a kolektiv ve své knize *Kvalita a hodnocení překladu: Modely a aplikace* z roku 2015. V této kapitole si blíže představíme metodiky hodnocení překladu dle Wenera Kollera, Kathariny Reissové, Petra Newmarka.

Werner Koller podle faktorů jazykové stylistické charakteristiky určuje tři základní textové typy:

¹⁵ KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany: H & H, 1994. Linguistica (H & H). ISBN 8085787148. str. 47-48.

¹⁶ KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6. str. 14-15.

¹⁷ Tamtéž, str. 16.

I. Analýza výchozího textu

„Z hlediska pragmatiky se texty dělí na takové, které (a) nejsou specificky určeny určitému výchozímu publiku, (b) texty, které jsou specificky zaměřeny na výchozí kontext, (c) texty, které jsou zaměřeny na výchozí kontext, ale nejen na něj, a (d) texty zaměřené především na cílovou kulturu.“¹⁸ W. Koller od těchto základních pragmatických kategorií pak odlišuje sekundární pragmatiku, která vzniká přizpůsobením textu určitému okruhu čtenářů (překlad popř. přepracování dětské literatury) nebo slouží jiným účelům a nejde tedy o nejpřesnější překlad. V těchto případech jde o narušení primární pragmatiky výchozího textu (hrubé překlady pro informativní účely nebo jako pomocné překlady).

II. Srovnání výchozího textu s cílovým textem

Toto srovnání spočívá v popisu překladatelského výkonu. Werner Koller dělí tato srovnání na část praktickou a teoretickou.

V praktické části kritik analyzuje překladatelské postupy překonávající rozdíly výchozího jazyka a výchozího textu, cílového jazyka a cílového textu. Někdy kritik zvolí i konstruktivní kritiku, ve které navrhne lepší řešení.

Důvod vzniku překladu a jeho účel zkoumá kritik v teoretické části. Zaměřuje se zde i na principy a metody překladu. Kritik musí brát v úvahu požadavky na překlad a jeho účel, ze kterých vychází překladatel, jinak by mohl dospět ke špatným závěrům.

III. Hodnocení překladu

Werner Koller preferuje hodnocení vycházející ze souhrnných výsledků srovnávací analýzy, která je předpokladem pro správné posouzení překladu.¹⁹ „Překlad se hodnotí z hlediska funkční, jazykově stylistické, formální, obsahové a pragmatické, adekvátnosti jako adekvátní nebo neadekvátní, případně pomocí širší hodnotící škály jako adekvátní; méně adekvátní, ale přípustný; neadekvátní, ale za užitých podmínek ještě tolerovatelný; neadekvátní a stěží tolerovatelný; neadekvátní.“²⁰

¹⁸ ZEHNALOVÁ, Jitka. *Kvalita a hodnocení překladu: modely a aplikace*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. Olomouc modern language monographs. ISBN 978-80-244-4792-6. str. 60.

¹⁹ Tamtéž, str. 60-61.

²⁰ Tamtéž, str. 61.

Koller považuje hodnocení překladu na základě podrobné analýzy za objektivní, je přezkoumatelné a věcné. Zároveň je ale vždy subjektivní, protože záleží i na osobě překladatele i kritika.²¹

Katharina Reissová je německou autorkou monografie *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik. Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen* (v překladu Možnosti a hranice kritiky překladu: Kategorie a kritéria adekvátního posuzování překladů). Tato kniha, vydaná v roce 1971, je považována za klíčovou pro všechny překladatele i kritiky. K. Reissová píše: „Kritika překladu není možná bez srovnání s originálem.“²² Zde je důležitá srovnávací analýza, která odhalí, jak byl autorský záměr pochopen a interpretován v cílovém jazyce.

Uvádí model překladu, který je určen pro různé typy textů. Důležité je, aby kritik při hodnocení podle objektivních kritérií bral v úvahu i subjektivní názory překladatele. Katharina Reissová ve své knize uvádí svůj model kritiky překladu – srovnání výchozího a cílového textu, který zahrnuje tři oblasti:²³

I. Typ textu

Funkce jazyka	zobrazovací	expresivní	přesvědčovací
Dimenze jazyka	logika	estetika	dialog
Typ textu	zaměřený na obsah (informativní)	zaměřený na formu (expresivní)	zaměřený na apel (operativní)

Tabulka č. 1: Typologie textů podle Reissové²⁴

II. Jazykové prostředky

Jazykové prostředky dělí na sémantické, lexikální, gramatické a stylistické prvky.

„a) sémantické prvky – [...] Kritik se zaměřuje na polysémii, homonymii, rozdíly v pojmenováních výchozího a cílového jazyka, špatnou interpretaci, neopodstatněné přidávání a vynechávání.

²¹ Tamtéž, str. 62.

²² Tamtéž, str. 62.

²³ Tamtéž, str. 62.

²⁴ Tamtéž, str. 63.

b) lexikální prvky – Kritik zkoumá, zda překladatel zvládl termíny, idiomy, falešné přátele, homonyma, bezekvivalentní slovní zásobu, jména, slovní hříčky, ustálená slovní spojení a přísloví atd.

c) gramatické prvky – Hodnotícím kritériem je správnost [...]. Jinak se gramatickou správností rozumí to, zda překlad odpovídá úzu cílového jazyka. [...]

d) stylistické prostředky – Prvořadé je rozlišování mezi hovorovým, spisovným a formálním stylem ve výchozím textu a posouzení, zda rozdíly v jazykových vrstvách obou jazyků jsou vůbec srovnatelné [...].²⁵

III. Mimojazykové parametry

Výchozí texty i překlady zásadním způsobem ovlivňují i mimojazykové parametry. Ty obsahují řadu faktorů umožňující autorovi výchozího textu použít takové prostředky výchozího jazyka, aby jim čtenář rozuměl.

K. Reissová uvádí termín *situace* a ve výkladu se omezuje na faktory bezprostřední situace:

- *téma*: Jeho znalost je tím nejdůležitějším u všech textů. Znat slova a jejich význam by měl překladatel i kritik.

- *čas*: Je důležitý především u výchozího textu, protože ten je jazykově vázán k určitému období a kritik by měl brát v úvahu také to, kdy překlad vznikl.

- *místo*: Pokud jde o text s výraznými rysy typickými pro určitou zemi a kulturu výchozího jazyka, je překlad do cizího jazyka obtížný.

- *příjemci textu*: Autorka je rozděluje na dvě skupiny. První jsou příjemci textu, kterými jsou čtenáři či posluchači výchozího textu, pro něž autor text psal a počítal, že už mají nějaké znalosti. Druhou je zvláštní cílová skupina, což jsou ti, na které překladatel nebo zadavatel text zaměřil.

- *autor*: Tento faktor závisí na specifickém autorském stylu, na stylu a typu textu.

- *expresivita*: Výchozí text ovlivňuje v několika rovinách. Zasahují do roviny lexikální, stylistické i gramatické. V tomto hodnocení hraje svou úlohu subjektivita, protože překladatel a kritik jsou dvě rozdílné osoby.²⁶

²⁵ Tamtéž, str. 63-64.

²⁶ Tamtéž, str. 62-64.

Peter Newmark se ve své monografii *A Textbook of Translation*, kterou napsal v roce 1988, věnuje kritice překladu a vyzdvihuje srovnání výchozího a cílového textu. Odmítá hodnocení pouze na základě cílového textu. Newmarkův model kritiky překladu má tyto části: „I. Analýza výchozího textu (zaměřená na účel a funkční aspekty textu), II. Záměr překladatele, III. Srovnávací analýza výchozího textu a cílového textu, IV. Hodnocení překladu, které zahrnuje: - hodnocení z pohledu překladatele, - hodnocení z pohledu kritika, V. Předpokládané postavení cílového textu v cílovém kontextu (kultuře, oboru).“²⁷ Ve svém hodnocení se především soustředí na hodnocení překladatelských metod. Překladatel mohl například použít jiné množství obrazných pojmenování, neutrálních či hovorových výrazů a také se mohl snažit oživit text pomocí idiomatického jazyka. Peter Newmark také zmiňuje odlišné způsoby převodu kultury do cílového jazyka. Zatímco se jeden překladatel pokouší přizpůsobit kultuře daného cílového jazyka, se druhý může spíše přiklánět k její neutralizaci. Oproti W. Kollerovi a K. Reissové je P. Newmark tolerantnější, snaží se vcítit do myšlení daného překladatele. Kritik by měl umět posoudit, zda jde opravdu o neznalost výchozího jazyka, a nebo tématu. V takovém případě je konstruktivní kritika na místě.

P. Newmark ve svém modelu kritiky uvádí dva postoje k hodnocení. Funkční je obecný a hodnotí, co se překladateli podařilo zvládnout podle předlohy a co ne. Není tak spolehlivý, protože v něm má svou úlohu i subjektivita. Na druhé straně stojí přístup analytický, který je detailní. Vychází z toho, že překládání je:

- A. věda (nedovoluje chyby gramatické ani lexikální)
- B. řemeslo nebo dovednost (spočívá v schopnosti zvolit správný styl k danému tématu textu; na přirozenosti vyjadřování je závislá úspěšnost převodu)
- C. umění (neřeší nedostatky, ale hodnotí překlad podle pozitivních faktorů, například vyzdvihuje nápaditá nebo elegantní řešení)
- D. záležitost vkusu (tato část je z velké míry subjektivní, protože se řídí vkusem a prioritami kritika)²⁸

²⁷ Tamtéž, str. 67.

²⁸ Tamtéž, str. 67-69.

2.2 Iva Pekárková a její překlad knihy *O psaní – Memoáry o řemesle*

Pokud překladatel nedodrží spisovná pravidla cílového jazyka, vznikne nekvalitní překlad knihy. Příkladem je autobiografické dílo Stephen Kinga *O psaní – Memoáry o řemesle* (v anglickém originále *On Writing: A Memoir of the Craft*, 2000), které přeložila Iva Pekárková v roce 2002. Tuto knihu autor začal psát o tři roky dříve, v létě 1999, po těžké autonehodě.²⁹ Její psaní mu tehdy pomohlo navrátit se k normálnímu životu a literární práci. Proto se velmi liší od jeho běžné tvorby. V autobiografii King popisuje své perné začátky spisovatele, kdy se mohl literární práci věnovat jen ve volném čase, protože si nemohl dovolit opustit své místo učitele. Ve své knize se obrací i k začínajícím autorům, radí jim jak psát a jak se stát úspěšným spisovatelem. Také čtenáře zavede do jeho mládí a seznámí ho s jeho rodinou. Překlad Ivy Pekárkové obdržel mnoho kritiky, a proto si tato jedinečná kniha zasloužila, aby byla znovu přeložena. V roce 2005 se tohoto nelehkého úkolu ujal David Petruš.

Ivě Pekárkové se překlad natolik nepovedl, že za něj obdržela Anticenu Skřípec za rok 2002. Stalo se tak hned následujícího roku, kdy její překlad vyšel. Na webových stránkách Obce překladatelů se píše, že tuto anticenu každoročně obdrží překladatelé za překladatelské dílo, „které vykazuje závažné nedostatky v převodu z cizího jazyka do češtiny.“³⁰ Tisková zpráva z roku 2003 hodnotí její překlad následovně: „Komise ve složení Libor Dvořák, Viktor Janiš, Richard Podaný (předseda) a Jan Vaněk jr. udělila Skřípec nakladatelství Beta - Dobrovský a překladatelce Ivě Pekárkové za překlad knihy Stephen Kinga *O psaní*. V. Janiš podrobil ve svém rozboru drtivé kritice překlad této české spisovatelky a vytkl mu především hrubé chyby v citaci českých překladů literárních děl včetně próz S. Kinga a převodu literárních termínů.“³¹ Ve svém podrobném posudku uznávaný český překladatel Viktor Janiš doslovně komentuje: „České vydání je přímo zločinným znehodnocením Kingovy snahy dát aspirujícím spisovatelům pár dobrých rad do života.“³² V následujících příkladech si představíme ukázky z překladu

²⁹ BEAHM, George W. *Stephen King: čtyřicet let hrůzy: život a dílo krále hororu*. Přeložil Dana CHODILOVÁ. Praha: Baronet, 2017. ISBN 978-80-269-0740-4. str. 388.

³⁰ Webová stránka. *Obec překladatelů*. [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelů.cz/anticena-skripec.htm>

³¹ Webová stránka. *Obec překladatelů*. [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelů.cz/anticena-skripec.htm>

³² Webová stránka. *iLiteratura*. [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/12629/king-stephen-o-psani>

Ivy Pekárkové (B) ve srovnání s novějším překladem od Davida Petru (C). Na příkladech si ukážeme, jakých chyb se Iva Pekárková dopustila ve všech čtyřech rovinách – lexikální, morfologické, syntaktické a sémantické. Následující hodnocení kvality překladu neobsahuje všechny nedostatky, kterých se Iva Pekárková dopustila, ale nabízí stručný výťah těch nejzávažnějších. Toto tvrzení doplňují příklady, které se dají klasifikovat jako neadekvátní, ale zároveň jsou ještě tolerovatelné.

Nejvíce nedostatků můžeme pozorovat v rámci lexikální roviny. Překladatelka nejen nezná termíny, ale dokonce i jejich české ekvivalenty nahrazuje slovy či spojeními, které v českém jazyce vůbec neexistují. Jednou ze zásadních chyb, kterých se překladatelka dopustila, je špatná terminologie českého jazyka. V tomto případě jde o netolerovatelné chyby, jelikož se jedná pouze o základní jednoduchou terminologii.

A: compound-complex sentences (121)

A: modifying phrases (121)

B: podřadící a souřadící souvětí (95)

B: modifikátory (95)

C: souřadná a podřadná souvětí (93)

C: těsný přívlastek (93)

A: appositives (121)

B: apositiva (95)

C: přístavky (93)

Kromě souřadných a podřadných souvětí, těsného přívlastku a přístavku se opět setkáváme se špatným názvoslovím u popisu sloves rodu činného a trpného, kdy překladatelka překládá „passive voice“ jako „pasivní hlas“. Ačkoliv doslovný překlad výrazu „passive voice“ zní pasivní hlas, z kontextu je patrné, že S. King mluví o dvou formách slovesa – činný a trpný rod.

A: Verbs come in two types, active and passive. ... The Passive voice is safe. (122-123)

B: Existují dvě formy slovesa, činná a trpná. ... Pasivní hlas je bezpečný. (96)

C: Slovesa dělíme podle rodu na slovesa rodu činného a rodu trpného. ... Trpný rod je bezpečný. (94-95)

Velký nedostatek v překladu Ivy Pekárkové tkví ve vlastních jménech a názvech, v tomto případě u názvů časopisů. Obecně platí, že se z pravidla názvy časopisů nepřekládají, pokud nemají svůj ekvivalent v cílovém jazyce.

A: The only edge we had came courtesy of magazines like *Dude*, *Cavalier*, *Adam*, and *Swank* (69)

B: Náš jediný vedlejší příjem pocházel od časopisů jako *Chlap, Kavalír, Adam* či *Honimír* (54)

C: Náš jediný vedlejší příjem pocházel z časopisů jako *Dude, Cavalier, Adam* a *Swank* (54)

Další problém pro překladatele může nastat při překladu oficiálních názvů děl. Iva Pekárková nepřekládá mylně pouze názvy S. Kingových děl, ale také díla ostatních autorů, jako například titul *To Kill a Mockingbird* od americké spisovatelky Harper Leeové. V tomto případě navíc nerozlišuje rod a to sice, když píše „existuje třeba Harper Lee, který napsal jedinou knihu.“ (120) Jelikož si překladatelka vymýšlí své vlastní názvy děl, jedná se o neodpovídající překlad. Tento přístup pochopitelně ubírá na kvalitě autorova díla, především když se jedná o autobiografii. Překladatel by měl znát názvy významných děl autora, o kterých píše, popřípadě si jejich názvy dohledat.

A: *To Kill a Mockingbird* (152)

A: *The Wizard of Oz* (191)

B: Jak zabít sedmihláška (120)

B: Čaroděj z Ozu (150)

C: *Jako zabít ptáčka* (117)

C: *Čaroděj ze země Oz* (148)

A: *The Girl Who Loved Tom Gordon* (162)

B: Dívka, která milovala Toma Gordona (133)

C: *Holčička, která měla ráda Toma Gordona* (130)

A: *The Drawing of the Three* (207)

A: *Apt Pupil* (211)

B: Náčrt tří (163)

B: Schopný žák (160)

C: *Tři vyvolení* (161)

C: *Nadaný žák* (164)

Nejméně chyb se překladatelka dopustila v oblasti morfologie. V následujícím příkladu vyskloňovala slovo „avenue“, přestože se jedná o slovo cizího původu.

A: *Palm Too on Second Avenue* (168)

B: *Palm Too na Druhé Avenui* (138)

C: *Palm Too na Druhé Avenue* (135)

V rámci syntaktické roviny Iva Pekárková v mnoha případech odbočila od překladatelských postupů, a v důsledku toho ten její vyznívá v některých pasážích velice nepřírozně. Důvodem těchto nedostatků je její doslovný překlad neboli slovo od slova.

S tímto jevem se setkáváme téměř v celé knize, a tak překlad ztrácí na čtivosti. Stephen King sice používá příslovečnou větu časovou, ale zřejmě žádný Čech by nikdy neřekl „když se kniha otevírá“.

A: as the book opens (226)

B: když se kniha otevírá (177)

C: na začátku knihy (175)

Se stejným případem se setkáváme i v následující ukázce, když v souvětích upřednostňuje souvětí podřadná. Navíc zde můžeme pozorovat odchylku ve shodě přísudku s podmětem, neboť je kino podstatným jménem středního rodu.

A: As the fifties gave way to the sixties, there were only two movie theaters in the area, both in Lewiston. (45)

B: Když skončila léta padesátá a nastala léta šedesátá, byly v okolí jen dvě kina, obě v Lewistonu. (34)

C: Na přelomu padesátých a šedesátých let se v okolí nacházela jen dvě kina, obě v Lewistonu. (34)

V následující ukázce můžeme vidět, že překladatelka dodržuje anglický slovosled.

A: This was on the senior class trip to Washington. (87)

B: To bylo na školním výletě do Washingtonu, ve druhém ročníku. (68)

C: Bylo to v posledním ročníku na výletě do Washingtonu. (32)

A: I wrote my first two published novels, Carrie and ‘Salem’s Lot, in the laundry room of a doublewide trailer, pounding away on my wife’s portable Olivetti typewriter and balancing a child’s desk on my thighs. (155)

B: Já jsem napsal své první dva publikované romány, Carrie a Prokletí Salemu v prádelně maringotky, ve které jsme bydleli, přičemž jsem ťukal do přenosného psacího stroje značky Olivetti, patřícího mé manželce, který jsem měl položený na desce položené na stehnech. (122)

C: Svě první dva vydané romány, Carrie a Prokletí Salemu, jsem napsal v prádelně našeho dvojitého přívěsu na přenosném psacím stroji Olivetti mé manželky, na dětském stolku, který jsem držel na kolenou. (120)

Zaměříme-li se na sémantickou rovinu, narazíme v knize na hodně nedostatků. Překladatelka často zaměňuje významy různých slov a slovních spojení. Špatného

překlada se dopustila při překlada idiomů. Idiomy jsou ustálená spojení, která dovolují pouze lehkou nebo žádnou změnu ve své stavbě. Představují výzvu pro překladaatele, jelikož musí znát jejich význam. Ten nelze odvodit z jednotlivých slovních komponentů. Idiomy mohou ukázat jazykovou kompetenci cizího mluvčího, protože málokterý se dokáže vyrovnat v jejich používání mluvčímu rodilému. První a nejdůležitější krok překladaatele je schopnost idiomatický výraz odhalit. Tomu může pomoci překlad jednotlivých komponentů. U Ivy Pekárkové si to můžeme uvést na příkladu: „ ... s příšerným šklebem Vašeho Strejdy Boba“ (185). Zde si měla uvědomit, že překlad nedává smysl a nesouvisí s obsahem díla, tudíž se musí jednat o idiom. Pokud se překladaateli podaří idiom rozeznat, musí se rozhodnout, jak s ním naloží. Může se pokusit vyložit si jeho význam a najít vhodný překlad. Horší situace nastává, když zjistí, že žádný ekvivalent v cílovém jazyce neexistuje. M. Bakerová ve své knize zmiňuje pět různých strategií, jak dosáhnout správného ekvivalentu idiomu, který platí pro překlad ve všech jazycích.

- I. Užití idiomu stejného významu a formy
- II. Užití idiomu stejného významu ale odlišné formy
- III. Půjčení si idiomu ze zdrojového jazyka
- IV. Překlad formou vysvětlení daného idiomu, aniž by překladaatel hledal jeho znění v cílovém jazyce, protože neexistuje nebo stylisticky neodpovídá danému textu
- V. Opomenutí či vynechání idiomu

Dle Mony Bakerové existují dva hlavní důvody, jak si překladaatel vysvětluje význam idiomu. Mohou být zavádějící, nebo se mohou podobat idiomům v jiném jazyce, tudíž si překladaatel mylně spojí jeho význam.³³

A: „You better not quit your day job just yet!“ is a popular line, usually delivered with a hideous Bob’s-er-uncle grin.“ (235)

B: „Hlavně zatím nedávej výpověď v zaměstnání!“ je obzvlášť oblíbená věta, obvykle vyslovována s příšerným šklebem Vašeho Strejdy Boba. (185)

C: „Hlavně zatím ještě neodcházej z práce!“ je asi nepopulárnější věta, obyčejně pronášena s tím nechutným blahosklonným úsměvem. (182)

³³ BAKER, Mona. *In other words: a coursebook on translation*. Third edition. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. ISBN 978-1-138-66688-7. str. 69-86.

Další nevhodnou volbu slov můžeme pozorovat na následujících ukázkách:

A: Substance-abusing writers are just substance abusers (98)

B: Spisovatelé, kteří zneužívají drogy, jsou prostě lidé zneužívající drogy (77)

C: Drogově závislí spisovatelé jsou prostě jen drogově závislí spisovatelé (77)

A: They are geniuses, divine accidents gifted in a way ... (142)

B: To jsou géniové, božské náhody, nadané tak, ... (111)

C: To jsou géniové, božské talenty, nadaní tak, ... (109)

A: without turning him into a plaster saint (193)

B: ..., aniž bych ho přitom proměnil v sádrového svatého (151)

C: ..., aniž bych z něj udělal nadpozemského svatouška (149)

A: incoherence (163)

B: nekoherentnost (134)

C: nesrozumitelnost (131)

A: like a ship's captain in charge of a voyage to nowhere (100)

B: jako kapitán zaoceánské lodi na cestě do nikam (78)

C: jako lodní kapitán na cestě do neznáma (78)

Následující odchylky překladu jsou tolerovatelné, například slovní spojení „mysl pro humor“, je v českém prostředí užívanější než „mysl pro legraci“, ale nejedná se o zásadní chybu, jelikož čtenář porozumí i zvolenému spojení.

A: a sense of humor (17)

A: he ran like a madman (179)

B: mysl pro legraci (15)

B: běžel jako vítr (141)

C: smysl pro humor (15)

C: běžel s větrem o závod (139)

A: the Evil Cinderblock (16)

A: have busted their brains (103)

B: Ďábelská Tvárnice (14)

B: si nadělali mozoly na mozku (81)

C: zákeřná tvárnice (14)

C: si zavařili mozek (79)

A: This book scheduled to be published in the late summer (104)

B: tahle kniha má být publikována v pozdním létě (81)

C: tahle kniha by měla vyjít koncem léta (79)

A: in the Caribbean (141)

B: na Karibiku (111)

C: V Karibiku (109)

Iva Pekárková také nepřevádí měrné jednotky, které mohou být pro čtenáře matoucí.

A: a case of sixteenounce tallboys (99)

B: basu šestnáctiuncových plechovek (78)

C: basu půllitrových piváků (77)

Iva Pekárková nejen překládá, ale také sama píše. Následující úryvek napsal Jaroslav Soukup, když recenzoval její knihu *Beton*. „Pekárková je zdatná vypravěčka. Přímochará, neutápějící se v detailech ani jazykových ekvilibristikách, a přitom lyrická a přesná. Mikropříběhy jsou jaksí příjemně nahořklé, vesměs uvěřitelně vypointované a podepřené v případě potřeby reáliemi.“³⁴ Jiří Levý ve své knize rozděluje překladatele na tvůrčí a mechanické. Ovšem jako příklad, který toto tvrzení nepodporuje je skutečnost, že ačkoliv můžeme Ivu Pekárkovou považovat za tvůrčí, jelikož sama píše knihy, při zmiňovaném překladu postupovala mechanicky. Její překlad můžeme bez pochyby klasifikovat jako chybný výkon, jelikož došlo k nepochopení originálního díla. Takový negativní posun bývá nejčastěji motivován neznalostí jazyka, při čemž se tato skutečnost odráží v celkovém vyznění díla. Originál je tak stylově ochuzen a to i na základě nerespektování pravidel ekvivalence.³⁵

3 Hororová fikce jako žánr a její překlad

Clotilde Landais popisuje horor jako „a degree of the more general feeling of fear along with terror, anguish, fright, dread etc.“³⁶ Pokud čtenář nepocítuje jakýkoliv stupeň strachu, tak samotný příběh nemá účel, protože nesplňuje základní pravidlo hororové fikce. K pochopení hororové fikce je také potřeba znát počátky tohoto druhu literatury.

³⁴ Webová stránka. *iLiteratura*. [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34023/pekarkova-iva-beton>

³⁵ VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1. str. 44.

³⁶ LANDAIS, Clotilde. Challenges and Strategies for Analysing the Translation of Fear in Horror Fiction, *Literary Imagination*, Volume 18, Issue 3, 2016, pp. 242–254. [online]. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/litimag/imw018>. str. 242.

Horor jako moderní žánr se zrodil v 18. století v Evropě. Jeho kořeny najdeme v anglické *Gothic Novel*, německém *Schauer-roman* a francouzském *roman noir*. Za první významné dílo hororové fikce je považován *Otrantský zámek* od Horace Walpolea (v originálu *The Castle of Otranto*) z roku 1765. Pak následují další významná díla například *Frankenstein* od Mary Shelley (1818), *The Vampyre* od John Polidoriho (1819) a *Melmoth the Wanderer* od Robert Maturina (1820), *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* od Robert Louis Stevensona (1887), *The Picture of Dorian Grey* od Oscara Wilda (1891) a nakonec *Dracula* od Bram Stokera (1897).³⁷

Obecně platí, že hororová fikce musí obsahovat dva základní prvky - *a lifelike effect* a *suspense*. Tento efekt, také později nazval významný literární kritik Roland Barthes, jako tzv. *reality effect*, který se dá vysvětlit následovně: „the term *effect de réel* or *reality effect* serves to draw our attention as critics to the processes of representation within texts, to the lifelike, convincing, plausible representation of objects, characters, actions, and emotions. [...] for Barthes, it leads the reader to experience parts of the text as directly designating „the real“.“³⁸ Vyjadřuje tedy literární nástroj, který zajišťuje realistickou atmosféru příběhu. Příběh se poté zdá daleko živější a detailní popisy postav, děje a míst vtahují čtenáře do děje, jako by byl události přítomen. Druhým prvkem je napětí, jehož nedílnou součástí je tempo vyprávění. Tento základní prvek určuje míru napětí příběhu.³⁹ Kingovy knihy mají čtenáře udržet v napětí, a tak je důležitá pozornost překladatele, aby takového cíle dosáhl. „Když překladatel má jasnou představu o postavě díla, ale zapomene na to, že autor ji čtenáři odhaluje postupně, že po jistou dobu záměrně zatajuje svůj vztah k ní nebo vztahy mezi několika postavami, neuvědomí-li si tedy celkový záměr autorův.“⁴⁰ Vytvoření napětí v hororové knize představuje tudíž pro překladatele největší výzvu. Posloupnost událostí a způsob, jakým jsou autorem seřazeny, se pochopitelně podílí na vyvolání čtenářova strachu. Stejně tak je důležitá volba

³⁷ CARROLL, Noël. *The philosophy of horror, or, Paradoxes of the heart*. New York: Routledge, 1990. ISBN 0-415-90145-6. str. 4-6.

³⁸ REGALADO, Nancy Freeman. „Effet De Réel, Effet Du Réel: Representation and Reference in Villon's Testament.“ *Yale French Studies*, no. 70, 1986, pp. 63–77. JSTOR. [online]. [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2929849. str. 64.

³⁹ LANDAIS, Clotilde. Challenges and Strategies for Analysing the Translation of Fear in Horror Fiction, *Literary Imagination*, Volume 18, Issue 3, 2016, pp. 242–254. [online]. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/litimag/imw018>. str. 242.

⁴⁰ LEVÝ, Jiří. *Umění překladau*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7., str. 54.

vhodných slov. Překladatel by měl dodržet posloupnost událostí, důležité je také dodržení uspořádání odstavců, vět a jejich částí.⁴¹

4 *Cujo*

Příběh se odehrává v malém americkém městečku Castle Rocku. Cujo je velký bernardýn, který žije v rodině Camberových. Všichni ho mají rádi, je milý, přítulný pes a nikdo netuší, že se to může změnit. Stalo se tak ve chvíli, kdy běžel se zajícem a spadl do jeskyně plné netopýřů. Vyrušil je ze spánku a ti na něj zaútočili a poranili ho na čenichu. Tak dostal vzteklinu, která z mírumilovného zvířete udělala zabijáka. Jeho majitelé nic netuší. Paní Camberová se synem odjíždí za svou sestrou Holly. Pan Camber se vydá za svým přítelem Garym. Místo radostného přivítání ho čeká příšerný pohled na roztrhaného kamaráda. Hned ho napadlo, že by to mohl být Cujo. Chce přivolat pomoc, ale nestihne to. Cujo se vrhá i na něj a neubrání se mu. Příběh se dál zaplétá. Protože byl Joe Camber vyhlášeným autoopravářem, chystá se za ním Donna Trentonová se svým porouchaným autem. Její manžel musel jet na pracovní cestu, a tak s sebou musela vzít i svého pětiletého synka Tada. Když přijela ke Camberům uviděla Cujů. Změna byla patrná na první pohled a bylo jasné, že nemohou z auta ven. Donna i Tad jsou k smrti vyděšeni, protože Cujo nepřestává útočit na jejich auto. Zůstávají v něm uvězněni téměř zcela bez jídla a pití. Navíc je nesnesitelné horko, teplota vystupuje na 39°C. Donna má jen dvě možnosti. Buď zemřou horkem a dehydratací v autě, nebo se pokusí doběhnout do domu Camberových a zavolat pomoc. Když vidí, že Tad je na prahu svých sil a jeho život visí na vlásku, rozhodne se auto opustit a dostat se k telefonu. Doufala, že tam už Cujo není. Byl však před jejich autem a hned na ni zaútočil a pokousal ji. Mezitím je už našla policie. Kniha ale šťastný koncem nakonec nemá. Donna přežila, i když se nakazila vzteklinou, ale malý Tad zemřel na dehydrataci. Další Cujovo obětí byl i místní policista, který je také hledal. V tomto díle se nesetkáváme s prvky nadpřirozena, jak je tomu u Kinga zvykem, ale sledujeme boj matky o život syna.

Kniha *Cujo* vyšla v USA roku 1981. Díky svému úspěchu byla přeložena do mnoha cizích jazyků včetně toho českého. V roce 1992 se tohoto úkolu chopil Tomáš Vodák (dále označován jako překlad B), kterého poté roku 2009 následoval Ivan

⁴¹ LANDAIS, Clotilde. Challenges and Strategies for Analysing the Translation of Fear in Horror Fiction, *Literary Imagination*, Volume 18, Issue 3, 2016, pp. 242–254. [online]. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/litimag/imw018>. str. 249-250.

Němeček (překlad C) se svojí druhou verzí překladu. V následujících čtyřech podkapitolách se společně podíváme na analýzu knihy *Cujo* z lexikálního, morfologického, syntaktického a sémantického hlediska. Tyto kapitoly poskytují podrobnou analýzu obou překladů a jejich srovnání.

4.1 Lexikální rovina

Následující kapitola je vyhrazena lexikální rovině. V podkapitolách se budeme věnovat překladu Tomáše Vodáka a Ivana Němečka, na kterých si ukážeme patrné rozdíly oproti originálu na konkrétních příkladech.

4.1.1 Překlad vlastních jmen a názvů

Překlad geografických názvů, ulic a míst může někdy představovat pro překladatele výzvu, obzvláště pokud se nejedná o dohledatelné oficiální názvy. V takových případech musí použít svoji představivost a zvolit slova, která se podle něj nejlépe hodí do kontextu.

A: at the Mellow Tiger (11)

B: „U líznutého tygra“ (14)

C: u Nadraného tygra (19)

Tomáš Vodák překládá „pond“ jako jezírko nikoli rybník. Nejen, že se neshodují překlady tohoto slova, navíc oba překladatelé špatně opsali název Moosuntic.

A: by Moosuntic Pond (13)

B: u jezírka Moosuntic (15)

C: u Moosuntického rybníka (20)

Stephen King používá zdrobnělinu jména Tad – Tadder. Nastávají případy, kdy Tomáš Vodák a Ivan Němeček používají odlišný překlad této zdrobněliny. V českém jazyce neexistuje přímo teorie, která by říkala, jak a pomocí jakého sufixu bychom měli tvořit zdrobněliny vlastních jmen. Pro české prostředí jsou typická deminutiva vlastních jmen, jako je *Martin-Martínek*, *Jan-Jeníček*, *Dan-Daneček*, *Karel-Karlík*.⁴²

A: ‘What’s wrong Tadder?‘ (4)

B: „Co se děje, Tadíku?“ (10)

C: „Tak co se děje, Tádo?“ (13)

⁴² ŠTÍCHA, František. *Velká akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2018-. ISBN 978-80-200-2719-1. str. 534.

V textu se také můžeme setkat s vyjmenováním postaviček *Star Wars*, které oba překladatelé přeložili jinak.

A: These included Luke, Han Solo, the Imperial Creep (aka Darth Vader), a Bespin Warrior, and Tad's absolute favorite, Greedo. (168)

B: Měl Luka, Han Siloa, Imperiálního zlosyna, Baspinského válečníka a jeho miláčka Greedo (102)

C: Lukea, Hana Sola, Darthe Vadera, Baspinského bojovníka a naprosto nejoblíbenějšího Greeda. (140)

4.1.2 Přidávání slov

V překladu Tomáše Vodáka můžeme pozorovat, že občas přidává slova do překladu. Nikde v originále nestojí, že sněžné pustiny byly nekonečné.

A: from the snowy wastes (1)

B: nekonečných sněžných pustin (9)

C: sněžných pustin (11)

V následující ukázce můžeme vidět rozdíl ve větné stavbě věty. Stephen King sice nepoužil sloveso do věty, nicméně překlad Tomáše Vodáka, jenž neobsahuje sloveso, nedává českému čtenáři smysl. Oproti tomu si s překladem šikovně pomohl Ivan Němeček, který sloveso doplnil do překladu.

A: A muttered exclamation in another room – his father. (3)

B: Tlumený výraz překvapení v jiném pokoji – jeho otec. (10)

C: V jiném pokoji se ozval tlumený výkřik – otec. (13)

4.1.3 Expresivní výrazy

Mezi expresivní výrazy řadíme především deminutiva a citově zabarvená slova, pomocí kterých autor vyjadřuje svůj postoj, a to buď kladný, nebo záporný.

Čeho si lze v textech povšimnout jsou deminutiva neboli slova zdobnělého významu. Deminutiva mají dvojí funkci. První je zdobňovací, kdy označují objekt menší než jeho původní obvyklou velikost, jako příklad nám poslouží slovo „lesík“, které označuje „malý les“. Druhá funkce vyjadřuje postoj autora k označovanému objektu, během kterého zaujímá emoční vztah, kladný, nebo záporný. Jelikož autor vyjadřuje svůj citový postoj, hovoříme zde o funkci emotivizační.⁴³ Občas nastává situace, kdy není ani jedna z funkcí na slově pozorovatelná. Příkladem jsou slova *kniha-knižka*, *prsten-*

⁴³ Tamtéž, str. 523.

prstýnek, vejce-vajíčko. Taková slova řadíme mezi tzv. lexikalizovaná deminutiva. Mezi nejproduktivnější sufixální varianty řadíme přípony *-(e)k, -ík, -eček, -k(a), ičk(a), -k(o), -ečk(o)* a *-átk(o)*.⁴⁴

Dle Dagmar Knittlové se volba slov zcela řídí dle překladatelova subjektivního pojetí textu.⁴⁵ V následujícím příkladu můžeme vidět správný překlad od Ivana Němečka slova „mommy“, zatímco Tomáš Vodák tuto skutečnost přehlídl a použil neutrální slovo matka. V tomto případě vidíme, že už anglický originál poukazuje na zdobnělinu slova „mother“, tudíž by stejné pravidlo mělo být implikováno i do cílového jazyka. V anglickém jazyce také existují spojení s modifikujícím výrazem „little“, které ovlivňuje podobu slova v češtině, jako příklad si zde můžeme uvést *little while* což odpovídá českému překladu *chvilinka*.⁴⁶

A: His mommy sat with him, (4)

B: Jeho matka si k němu také sedla. (10)

C: Teď se k němu posadila i maminka. (13)

A: in the breakfast nook of a tidy little house (19)

B: ve výklenku kuchyně jednoho čistého domečku (19)

C: v jídelním koutě útulného domku (25)

V následujících dvou příkladech nastala zcela jiná situace, jelikož nám původní text nenaznačuje přítomnost deminutiv. V češtině existují slova, která se především snaží poukázat na velikost věci jako např. *wheels: kolečka* a *pie: bábovička (písková)*. Z kontextu knihy by měl překladatel rozeznat, o čem autor píše a v takovém případě je poté nutné použít český zdobnělý protějšek.⁴⁷

A: some secured with rubber bands (67)

B: některé převázané gumičkou (45)

C: jiné jen přetažené gumou (62)

⁴⁴ Tamtéž, str. 523.

⁴⁵ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0143-6. str. 58.

⁴⁶ Tamtéž, str. 59.

⁴⁷ Tamtéž, str. 58.

- A: ... and then crept back to his trucks (170)
B: ... a pak se vrátil ke svým autům (104)
C: ... a pak se vrátil k autíčkům (141)

Mezi expresivita také řadíme citově zbarvená slova, jejich překlad se většinou odráží na subjektivním postoji překladatele.

- A: Frank Dodd moldered inside his coffin. (2)
B: Frank Dodd plesnivěl ve své rakvi. (9)
C: Frank Dodd se rozkládal v rakvi. (12)

- A: Roger blinked at him glassily for a moment. Then he threw back his head and cackled. (214)
B: Roger chvíli nechápavě pomrkával, pak zaklonil hlavu a chrochtal. (129)
C: Roger chvíli tupě pomrkával. Pak zaklonil hlavu a zarehtal se. (175)

- A: Gary might have been drunk (172)
B: Gary byl možná opilý (105)
C: Gary mohl mít pod kulichem (143)

- A: Anger had simmered all day. (49)
B: Celý den se držela těsně pod bodem varu. (36)
C: Hněv v ní vřel celý den. (48)

- A: Then a great relief swept through him. (154)
B: Pak jím projelo obrovské ulehčení. (95)
C: Pak se ho zmocnila obrovská úleva. (129)

- A: It made her afraid. (156)
B: Strašilo jí to. (96)
C: Bylo jí z toho úzko. (131)

- A: Incredibly, she felt drowsy herself. (227)
B: Bylo to neuvěřitelné, ale začala se cítit ospale. (136)
C: Kupodivu na ni padala dřímota. (186)

A: her own good common sense (251)

B: její vlastní rozum (149)

C: selský rozum (203)

Další případ užití expresivity používá Ivan Němeček, když používá pro slovo „pes“ výraz „čokl“. Použití citově zabarveného slova závisí na překladatelově citu a subjektivitě, zda dokáže rozpoznat, kdy se vybrané slovo či spojení hodí do kontextu věty.

A: He could do that after the dog was dead (154)

B: To si může dovolit, až bude pes mrtvý (95)

C: To si bude moct dovolit, až bude čokl v pánu. (129)

A: ‘Don’t need a dog’ (163)

B: „Čokla nepotřebuju“ (100)

C: „Nepotřebuju žádnýho čokla“ (136)

4.1.4 Chybějící výrazy

Tato kapitola vypisuje chybějící výrazy v překladech. V překladu Ivana Němečka se jen zřídka můžeme setkat s tím, že by vypustil výrazy z originálu a nepřeložil je, jako můžeme například vidět v následujícím příkladu. King píše, že se jednalo o „junior high school student“, ale Ivan Němeček vypouští ze svého překladu bližší popis studentky.

A: and a junior high school student named Cheryl Moody (1)

B: a studentku druhého ročníku střední školy Cheryl Moodyovou (9)

C: a středoškolačku Cheryl Moodyovou (11)

Oproti tomu, Tomáš Vodák v mnohých případech vynechává slova nebo dokonce i věty ve srovnání s Ivanem Němečkem.

A: ..., soothed him as best they could. There followed the ritual of parents. They explained there were no monsters. (4)

B: ..., utěšovali, jak nejlépe uměli. _ Vysvětlili mu, že příšery neexistují. (10)

C: ... a konejšili ho, jak nejlépe dovedli. Následoval běžný rodičovský rituál. Vysvětlili mu, že žádní netvoří nejsou. (13)

A: ... and snooze the daylight away. The bats were another good reason that Brett Camber had been lucky, especially this year. This year the brown insectivorous bats inhabiting the small cave were crawling with a particularly virulent strain of rabies. (23)

B: ... a zaspávání denního světla. _ Netopýři, tito malí hnědí hmyzožravci, byli letos doslova prolezlí výjimečně virulentním druhem vztekliny. (21)

C: ... jim dokonale umožňoval prospat tu v závěsu celý den. I kvůli těm netopýřům měl Brett štěstí, zvláště toho roku. Jeskyni totiž osídlili hnědí hmyzožraví netopýři, kteří přenášeli mimořádně nakažlivý druh vztekliny. (28)

A: The Sub featured a large selection of hero sandwiches, pizzas, and Dagwoods in Lebanese pouches. (27)

B: Ponorka nabízela široký výběr pizz a sendvičů. _ (23)

C: Ponorka nabízela velký výběr obřích sendvičů, mnoho druhů pizzy a dagwoodské párky v libanonském chlebu. (31)

A: She turned it over and over in her hand as she stood at the window, thinking. (65)

B: V ruce držela los, pomalu ho otáčela v prstech _ a přemýšlela. (44)

C: V ruce držela los, pomalu ho otáčela v prstech, stála u okna a přemýšlela. (60)

Kromě vynechávání celých vět, také překladatel B vypouští velmi často oslovení, která jsou ve větě důležitou součástí, protože poukazují, ke které postavě jiná postava hovoří.

A: I told you three hot dogs was too many, Vic! (3)

B: Říkala jsem ti, že tři párky je moc! _ (10)

C: Já ti říkala, že tři párky v rohlíku je moc, Viku! (13)

A: 'You'd get damn tired of scenery, Brett.' (155)

B: „Za chvíli by tě to začalo nudit.“ _ (95)

C: „Ta krajina tě brzo unaví, Brette.“ (130)

4.1.5 Zastaralé výrazy

V následujícím případě použili oba překladatelé zastaralejší výraz pro pláštěnku. Slovo pršiplášť není v českém prostředí moc často používáno, a proto by bylo slovo

pláštěnka vhodnější. S takovými situacemi se můžeme setkat spíše v překladu Tomáše Vodáka (B). Zde hraje roli období publikace překladu.

A: in his ... raincoat (2)

B: v jeho pršiplášti (9)

C: v jeho pršiplášti (11)

A: Resigned, tad nodded. (6)

B: Tad rezignovaně přítakal. (11)

C: Tad odevzdaně přikývl. (15)

A: a dirty diamond (43)

B: špinavý démant (32)

C: špinavý diamant (44)

V textu Tomáše Vodáka můžeme narazit také na přechodníky, které jsou v dnešní době stále méně používány, a proto bychom je mohli považovat spíše za archaické. *Mluvnice současné češtiny* píše, že je jejich použití spíše vzácné a můžeme se s nimi setkat především v psané podobě. Dle Václava Cvrčka celkem „tvoří méně než 1% všech slovesných tvarů.“⁴⁸ Přechodníky především dominují v odborném a uměleckém stylu, kde „slouží ke kondenzaci obsahu věty.“⁴⁹ V českém jazyce rozlišujeme dva typy přechodníků – přítomný a minulý. Přechodníky se daleko hojněji vyskytují v jazyce anglickém, v němž mají podobu participia. Na rozdíl od češtiny, kde je tvoření přechodníků obtížnější, tvoříme v angličtině takový tvar jednoduše pomocí *ing-* tvaru.⁵⁰

A: Cujo backed off momentarily, snapping, ... (174)

B: Cujo na chvíli couvl, cvakaje čelistmi ... (107)

C: Cujo na okamžik couvl, zaklapal čelistmi ... (146)

A: He sat on the toilet and smoked, tapping ashes into the sink. (243)

⁴⁸ CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5. str. 248-249.

⁴⁹ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5. str. 337.

⁵⁰ DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0. str. 583.

B: Sedl si na záchod a kouřil, odklepává popel do umývadla. (144)

C: Sedl si na mísu, kouřil a odklepával popel do umyvadla. (197)

4.1.6 Terminologie

V překladech se také můžeme setkat se špatně použitou lékařskou terminologií. V anglickém originále je napsáno, že matka zemřela na mrtvici, ale oba čeští překladatelé použili chybný termín. Zaměnili slovo mrtvice za infarkt. Ekvivalentem českého slova infarkt je v angličtině slovo „heart attack“, zatímco ekvivalentem českého slova mrtvice je v angličtině právě slovo „stroke“.

Heart attack – „a sudden serious medical condition in which the heart stops working normally, sometimes causing death“⁵¹ / „infarkt, srdeční příhoda“⁵²

Stroke – „a sudden serious illness when a blood vessel (=tube) in the brain bursts or is blocked, which can cause death or the loss of the ability to move or to speak clearly: to have/suffer a stroke“⁵³ / „mozková mrtvice“⁵⁴

A: his mother had a stroke and died (2)

B: umřela na infarkt (9)

C: zemřela na infarkt (11)

4.1.7 Opakování slov

Dle opakování slov v textech můžeme posoudit, jak rozmanitá je překladatelova slovní zásoba. V následující analýze si představíme některá z nich.

⁵¹ HORNBY, Albert Sydney, WEHMEIER, Sally, COLIN MCINTOSH, Joanna TURNBULL a Michael ASHBY, ed. *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. Seventh edition. Oxford: Oxford University Press, [2005]. ISBN 0-19-431649-1. str. 721.

⁵² *Anglicko-český, česko-anglický průruční slovník: --s užitečnými přílohami*. Brno: Lingea, c2006. ISBN 80-903381-9-4. str. 238.

⁵³ HORNBY, Albert Sydney, WEHMEIER, Sally, COLIN MCINTOSH, Joanna TURNBULL a Michael ASHBY, ed. *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. Seventh edition. Oxford: Oxford University Press, [2005]. ISBN 0-19-431649-1. str. 1522.

⁵⁴ *Anglicko-český, česko-anglický průruční slovník: --s užitečnými přílohami*. Brno: Lingea, c2006. ISBN 80-903381-9-4. str. 494.

Velmi oblíbené slovo pro uvádění přímé řeči je sloveso *say*, které se hojně vyskytuje v textu ve formě minulého tvaru. Nicméně český jazyk je celkem dost rozmanitý na to, aby dokázal zabránit opakování se slov, a to díky množství synonym. Na následujícím schématu si ukážeme rozmanitost slovní zásoby obou překladatelů. Na analýzu byl vyhrazen první rozhovor z knihy ze stran 5 až 10. Z patnácti použitých výrazů slovesa *say* vyšel výsledek následující: Tomáš Vodák (B) překládá sloveso *say* jako říct v devíti případech z patnácti, zatímco Ivan Němeček (C) překládá sloveso jen u sedmi případech. Překlad se shoduje v pěti případech.

✓ B: řekl (11)	C: řekl (13)
B: řekl (11)	C: pronesl (14)
B: odpověděl (11)	C: odpověděl (14)
B: řekl (11)	C: - (14)
B: odpověděla (11)	C: ujistila (14)
✓ B: řekla (11)	C: řekla (14)
B: - (11)	C: řekla (15)
B: odpověděl (11)	C: řekl (15)
B: - (13)	C: obrátil (17)
B: řekl (13)	C: - (17)
✓ B: řekl (13)	C: řekl (17)
✓ B: řekl (13)	C: řekl (18)
B: řekl (14)	C: - (18)
B: odpověděl (14)	C: - (18)
✓ B: řekl (14)	C: řekl (18)

Jako druhé slovo k analýze rozmanitosti slovní zásoby bylo zvoleno sloveso *see*. Zde nejsou odlišnosti v překladu tolik patrné.

A: see (2)	B: uvidíte (9)	C: - (12)
A: see (2)	B: uvidíte (9)	C: jukat (12)
A: saw (3)	B: spatřil (10)	C: uviděl (12)
A: saw (3)	B: viděl (10)	C: viděl (13)
A: saw (4)	B: viděl (10)	C: viděl (13)
A: saw (5)	B: viděl (11)	C: viděl (13)
A: saw (5)	B: viděla (11)	C: - (14)

A: didn't see (5)	B: neviděl (11)	C: - (14)
A: see (9)	B: vidíš (11)	C: vidíš (14)
A: see (16)	B: - (13)	C: - (15)
A: saw (16)	B: spatřil (17)	C: viděl (22)
A: saw (16)	B: uviděl (17)	C: uviděl (22)
A: see (19)	B: vidět (17)	C: vidět (23)
A: see (20)	B: - (19)	C: podívá (25)
A: saw (21)	B: viděla (19)	C: zahlédla (25)

4.2 Morfologická rovina

4.2.1 Změna slovních druhů

V následujícím případě je podstatné jméno přeloženo jako sloveso, jak ukazuje text B. Co se týče překladu slovního spojení „for rent“, nepřesný překlad nám nenaznačuje pouze původní znění originálu. Pro české prostředí je typické spojení *k pronájmu/k pronajmutí*, český jazyk by zřejmě v žádném případě nedovolil použít „pronajme se“.

A: FOR RENT sign (126)

B: cedule PRONAJME SE (79)

C: cedule K PRONAJMUTÍ (108)

V anglickém jazyce existují taková slova, která vyjadřují dva a více slovních druhů, budeme-li chtít určit slovní druh slova *down*, nelze toho docílit bez větného kontextu. Slovo *down* může naznačovat celkem čtyři slovní druhy – adverbium, předložku, substantivum a také sloveso.⁵⁵ Následující příklady nám ukazují problematiku překladu přídavných jmen jakožto slovního druhu. „Morfologicky nejbliže k adjektivu stojí adverbium.“⁵⁶ V anglickém jazyce také existují adverbia, která mají stejnou podobu jako adjektiva, mezi ně patří např. *near* (blízko/blízký), *fast* (rychle/rychlý).⁵⁷ Nejtypičtějším rozlišením adjektiva od adverbia je koncovka *-ly*, která ovšem dle Libuše

⁵⁵ DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0. str. 23-24.

⁵⁶ Tamtéž, str. 142.

⁵⁷ Tamtéž, str. 142.

Duškové „není výlučně adverbialní, nýbrž též adjektivní,“⁵⁸ tudíž se odlišení slovního druhu zakládá na jiných syntaktických funkcích jako například na typu větného členu.

A: Suddenly she felt both sad and old. (155)

B: Najednou se cítila smutně a staře. (95)

C: Posmutněla a náhle se cítila stará. (130)

Obecně můžeme konstatovat, že Tomáš Vodák spíše volí stejný slovní druh, jako stojí v originálu, zatímco Ivan Němeček na druhou stranu používá ve více případech adverbialní konstrukci.

A: so careful (185)

B: tak opatrný (112)

C: tak obezřetně (152)

A: His respiration was shallow and rapid. (223)

B: Jeho dech byl mělký a rychlý. (133)

C: Dýchal rychle a mělce. (182)

A: ‚Yes,‘ she said, surprised and grateful. (366)

B: ‚Ano,‘ řekla, překvapená a vděčná. (213)

C: ‚To jistě,‘ řekla překvapeně a vděčně. (292)

4.2.2 Změna rodu

Anglický a český jazyk se liší v gramatickém rodě, kterému se musí podřadit i ostatní větné členy. Rozlišujeme rod mužský (maskulinum), rod ženský (femininum) a rod střední (neutrum). Hlavní rozdíl spočívá v deklinaci a konjugaci přidružených větných členů v české větě. Libuše Dušková uvádí větu *Jana měla na sobě nové šaty, které jí velmi slušely* jako příklad. Problematika překladu nastává tehdy, pokud se vyskytnou substantiva, jež označují jak rod mužský, tak i ženský. V takové situaci hovoříme o tzv. *dual gender*. Tato skutečnost někdy představuje pro překladatele překážku, jelikož nemusí být z věty patrné, o jaký rod se jedná. Mezi typická *dual gender* substantiva řadíme: *author-autor/autorka*, *cousin-bratranec/sestřenice*, *neighbour-soused/sousedka* a další.⁵⁹

⁵⁸ Tamtéž, str. 142.

⁵⁹ Tamtéž, str. 82-85.

Změnu rodu můžeme pozorovat v překladu Ivana Němečka, který zaměnil slovo *grandmother* za prarodiče. Ve slovníku je uváděno slovo *grandmother* jako babička, zatímco pojem prarodič odpovídá anglickému *grandparent*.⁶⁰

A: or perhaps one grandmother (2)

B: třeba nějaká babička (9)

C: nebo možná prarodič (11)

V překladech je možné pozorovat jakousi tendenci obou překladatelů, co se týče užívání rodů podstatných jmen. Ve vybraných dvou příkladech užívá Tomáš Vodák střední rod, kdežto Ivan Němeček dává přednost rodu ženskému.

A: Lady Luck had singled her out. (95)

A: The almost palpable sense of relief (109)

B: Štěstí si ji vybralo. (61)

B: Ten viditelný pocit ulehčení (69)

C: Štěstěna si ji vyvolila. (84)

C: Ta téměř hmatatelná úleva (95)

4.2.3 Překlady časů

Při překládání někdy nastává problém ve výběru ekvivalentních časů. „Pro vyjadřování dějů minulých má angličtina tři prosté časy, préteritum, perfektum a plusquamperfektum. V češtině těmto časům odpovídá jeden čas minulý (české plusquamperfektum je řídký archaismus).“⁶¹ Český jazyk je v tomto směru tedy chudší než angličtina. S tím si ovšem dobře poradili oba překladatelé. Jediné rozdíly, které můžeme pozorovat v jejich textech, jsou odlišnosti v překladu minulý – přítomný čas a obráceně a záměnu podmíňovacího způsobu.

A: a town's nightmares were buried (1)

B: noční můra celého města ležela pohřbena (9)

C: jejich noční můry jsou pohřbeny (11)

A: Billy has cerebral palsy (31)

B: Billy Bellamy měl mozkovou mrtvici (26)

C: Billy má mozkovou obrnu (34)

⁶⁰ *Anglicko-český, česko-anglický příruční slovník: --s užitečnými přílohami*. Brno: Lingea, c2006. ISBN 80-903381-9-4. str. 224.

⁶¹ DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0. str. 220.

A: Well, Tad did it, Vic had responded. (78)

B: Tak to udělal Tad, odpověděl Vik. (52)

C: Ale to dělá Tad, odpověděl Vic. (71)

A: ‘You’d get damn tired of scenery, Brett.’ (155)

B: „Za chvíli by tě to začalo nudit.“ (95)

C: „Ta krajina tě brzo unaví, Brette.“ (130)

4.2.4 Překlady množného a jednotného čísla

V angličtině rozlišujeme tři výslovnostní varianty množného čísla [iz], [s], [z], které mají psanou podobu – (e)s.⁶² V následujících příkladech z překladu Tomáše Vodáka můžeme vidět, že množné číslo nebral na vědomí a zanechal v překladu číslo jednotné.

A: a town’s nightmares were buried (1)

B: noční mūra celého města ležela pohřbena (9)

C: jejich noční můry jsou pohřbeny (11)

A: like bloody sunsets (192)

B: jako krvavý západ slunce (116)

C: jako krvavé západy slunce (158)

4.3 Syntaktická rovina

4.3.1 Odlišnosti ve větné stavbě

Funkční větná perspektiva (*functional sentence perspective*) je jedním z klíčových bodů pro překladatele. Základním principem tohoto jevu je určit pořadí větných členů ve větě v jednotlivých jazycích. K docílení správnosti překladu do cílového jazyka, je důležitá schopnost rozeznat *téma* (známá informace) a *réma* (nová informace).⁶³ „Vzhledem k tomu, že angličtina a čeština jsou jazyky typologicky odlišné, používají k zvýraznění informace různých prostředků. Angličtina se svým relativně pevným slovosledem se musí občas uchýlit k určitým strukturním krokům, kterými upozorní na zdůrazněný větný člen.“⁶⁴

⁶² Tamtéž, str. 37.

⁶³ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0143-6. str. 96.

⁶⁴ Tamtéž, str. 96.

Pro angličtinu jsou také typické *cleft sentences* neboli vytýkací konstrukce, které s pomocí tzv. *empty it* upoutávají pozornost zdůrazněného větného členu.⁶⁵ V následujících příkladech si můžeme všimnout, že překladatel Tomáš Vodák (B) zanechává tuto větnou stavbu a nepřetváří ji do češtiny.

A: But now it was the Sharp Cereal Professor who had come back to haunt them. (34)

B: Jenže teď to byl právě Vločkový profesor, který se obrátil proti nim. (27)

C: Jenže právě Sharpův vločkový profesor se teď obrátil proti nim. (36)

A: A year before the summer, when Vic Trenton's old jaguar developed a distressing clunking sound somewhere inside the rear wheel, it had been George Meara who recommended that he take it up to Joe Camber's Garage on the outskirts of Castle Rock. (14-15)

B: O rok dříve, když starý jaguár Vika Trentona začal vydávat znervózňující klapající zvuk někde uvnitř levého zadního kola, to byl George Maera, který mu doporučil, aby ho zavezl do servisu Joea Cambera na kraji Castle Rocku. (16)

C: Loni v létě, kdy levé zadní kolo starého jaguáru Vika Trentona začalo vydávat znepokojivé zvuky, mu George Maera doporučil, aby ho zavezl do servisu Joea Cambera na okraji Castle Rocku. (22)

Tyto další tři příklady už znázorňují správné přetvoření vytýkací konstrukce do češtiny.

A: It was Tad who had finally spotted him. (245)

B: Nakonec ho spatřil Tad. (146)

C: Nakonec ho uviděl Tad. (199)

A: It was she who had put him in this situation in the first place. (254)

B: Ona ho přece do této situace dostala. (150)

C: V první řadě ho do téhle situace dostala ona. (205)

A: It was the dog that had the people locked up. (255)

B: Pes byl venku a nechtěl lidi pustit ven. (151)

C: Tady pes drží v autě lidi. (206)

⁶⁵ Tamtéž, str. 97.

Na následujících příkladech vidíme, jak Tomáš Vodák překládá doslovně věty a udržuje jejich pořádek.

A: And all along she had thought that things would begin to smooth out when Tad was older; (59)

B: Celou dobu si myslela, že všechno bude lepší, jako postaru. (41)

C: Celou dobu si myslela, že všechno bude lepší, až Tad trochu povyroste; (56)

A: They were almost home and Springsteen was on the radio when the Pinto started doing it again. (182)

B: Když už byli skoro doma a Springsteen vyřvával v rádiu, začalo pinto opět svůj tanec. (110)

C: Když pinto začalo zlobit, už byli skoro doma a z rádia zpíval Springsteen. (150)

A: The wrinkles were small. They turned upward, the way their mother had always said the good ones did. (189)

B: Vrásky byly malé a obrácené vzhůru. Její matka vždycky tvrdila, že tak vypadají vrásky dobře. (114)

C: Ty její vrásky byly malé a směřovaly nahoru. Jejich matka vždycky říkala, že tak tomu bývá u dobrých lidí. (156)

A: His eyes were wide and blank, and she felt a cool certainty that he was seeing the contents of other cabinets, in another place. (250)

B: Jeho oči byly rozšířené a prázdné. Pocítila chladnou jistotu, že vidí obsah cizích skříněk na nějakém vzdáleném místě. (148)

C: Ve vyřeštěných očích měl prázdný pohled a Charity si byla jistá, že vidí obsah jiných skříněk někde úplně jinde. (202)

A: His lips were blisted, his eyelids a purplish color. (372)

B: Rty měl popraskané, oční víčka zřívověla. (216)

C: Měl popraskané rty a nafialovělá víčka. (297)

Další odlišnost ve větné stavbě můžeme pozorovat na následujícím příkladu. Tomáš Vodák (B) použil vedlejší větu přívlastkovou, zatímco Ivan Němeček (C) používá přívlastek.

- A: Tad, then three, was sitting on Donna Trenton's lap, laughing up at her. (15)
 B: Tad, kterému tenkrát byly tři roky, seděl Donně na klíně a zezdola se na ni smál. (17)
 C: Tehdy tříletý Tad seděl Donně na klíně a smál se na ni. (22)

4.3.2 Změna interpunkce

V obou překladech občas můžeme narazit na odchylky v interpunkci. V následujícím příkladu se můžeme setkat se záměnou čárky za české „a“.

- A: He pulled into the Camber dooryard, the back wheel clunking louder than ever. (15)
 B: Když vjel na Camberův dvůr, klapalo zadní kolo hlasitěji než kdy předtím. (17)
 C: Zajel na Camberův dvůr a zadní kolo rachotilo víc než kdy dřív. (22)

V další situaci rozdělili oba překladatelé souvětí do dvou vět jednoduchých.

- A: It was the smell of fear, and was maddening and unbearable. (152)
 B: Byl to pach strachu. Byl provokující a nesnesitelný. (94)
 C: Byl to pach strachu. Dráždivý a nesnesitelný. (128)

Dále King ve svém díle často používá kurzívu ke zdůraznění jevů. V mnoha případech tento fakt Tomáš Vodák ignoruje, jak můžeme vidět například zde:

- A: She wasn't genius, maybe, but her mother hadn't raised any *fools*. (61-62)
 B: Možná nebyla žádný genius, ale její matka také nevychovala žádné hlupáky. (42)
 C: Možná nebyla nejchytřejší, ale její matka žádné *pitomce* nevychovala. (58)

V následujícím případě sice použil kurzívu, ale zaměnil zvýrazněná slova.

- A: She would have to, because it *was* real. (260)
 B: Bude muset, protože tentokrát to doopravdy bylo. (154)
 C: A to teď musela, protože to *bylo* doopravdy. (209)

Nejvíce chyb v překladu, co se týče interpunkce, udělal Tomáš Vodák, když nerespektoval znaménka a odchýlil se tak od originálu. Následující případy tyto záměny znázorňují. Tomáš Vodák používá oznamovací větu, přestože u originálu *CUJO* je otazník na konci věty. Jeho překlad (B) udává to, že jedináčci mají být vyvráležší a vynalézavější jako fakt. Zatímco postava v jeho překladu právě tento předpoklad zpochybňuje.

A: Weren't only children supposed to be precocious and resourceful? (50)

B: Jedináčci přece mají být rychlejší ve vývinu a také vynalézavější. (36)

C: Nemají snad být jedináčci vyzrálější a vynalézavější? (49)

A: 'Put Tad on for a second, would you.' (187)

B: „Dej mi na chvíli Tada, jo?“ (113)

C: „Dej mi ještě na chvíli Tada.“ (154)

A: 'It's not a monster, Tad, it's just a dog, and no, it isn't going to eat us!' She spoke more sharply than she intended. (254)

B: „To není příšera, Tade. Je to jen pes, a ne, nesežere nás.“ Slova vyzněla ostřeji, než zamýšlela. (151)

C: „To není netvor, Tade, je to jenom pes, a nesežere nás!“ řekla ostřeji, než zamýšlela. (205)

4.3.3 Rozdílné podmínky

Při překladu z angličtiny do českého jazyka nastává obtížnější situace pro překladatele v okamžiku, kdy má překládat slovo „you“. Nelze s jistotou říci, že by jeden z překladatelů v tomto případě učinil chybu. Z následujícího rozhovoru není očividné, zda Rob hovoří k jedné postavě nebo ke dvojici. Muži ze zmíněné dvojice fungují jako obchodní partneři, tudíž je jejich názor totožný a nelze jednoduše rozeznat, koho Rob myslí. Ovšem nebudeme-li brát v potaz kontext a budeme na větu pohlížet pouze z gramatického hlediska, tak věta neimplikuje množné číslo. Quirk et al. tvrdí, že „in the absence of a singular/plural distinction in the 2nd person pronoun, plural reference is sometimes indicated by lexical additions, eg: *you people*, *you boys*, and (esp AmE) *you guys*.“⁶⁶

A: 'You see it that way,' Rob answered (265)

B: „Tak to vidíš ty,“ odpověděl Rob (157)

C: „Tak to vidíte vy,“ řekl Rob (214)

⁶⁶ QUIRK, Randolph, David CRYSTAL, Sidney GREENBAUM a Geoffrey N. LEECH. *A comprehensive grammar of the English language*. London: Longman, 1986. ISBN 0-582-51734-6. str. 344.

Rozdílné podměty můžeme pozorovat v následujících větách.

A: You're all set now. (10)

B: Všechno je úplně v pořádku. (14)

C: Můžeš být úplně klidný. (18)

A: He saw Cujo standing in the cellar doorway. (176)

B: Ve dveřích do sklepa uviděl Cuja. (107)

C: Cujo stál ve dveřích do sklepa. (146)

A: Everyone in the neighborhood must have heard. (277)

B: Celé sousedství to muselo slyšet. (163)

C: Museli to slyšet všichni sousedé. (223)

A: All the luck had been against them (350)

B: Veškeré štěstí bylo proti nim (204)

C: Prostě měli smůlu (280)

4.4 Sémantická rovina

Přídavná jména, která jsou si na první pohled významově podobná a dobře zapadají do kontextu věty, často mají zcela jiný význam. Například bezdůvodná vražda je vražda, která byla spáchána bez jakéhokoliv důvodu, zatímco nesmyslná vražda, je vražda, která nedává smysl. V překladu Tomáše Vodáka se můžeme setkat s vícero podobnými příklady.

A: senseless murders (2)

A: a number of disemboweled cars (43)

B: bezdůvodných vražd (9)

B: několik vykuchaných aut (32)

C: nesmyslných vražd (11)

C: několik rozebraných aut (44)

V následujícím případě oba překladatele překládají „the loneliest“ jinak.

A: the loneliest guy in town (215)

B: nejosamělejší chlap v celém městě (129)

C: nejnezaměstnanější člověk ve městě (176)

Také se lze setkat s odlišným překladem přídavného jména „maddening“ – „It was the smell of fear, and was maddening and unbearable.“ (152) Jelikož je řeč o pachu

strachu, tak volba překladatele C je vhodnější. Jen lze těžko si představit provokující pach strachu, v tomto kontextu je přídavné jméno „dráždivý“ přesnější.

A: maddening (152)

B: provokující (94)

C: dráždivý (128)

S nepřesným překladem se setkáváme i u substantiv.

A: as red as a stop sign (40)

A: bureau (43)

B: červený jako sovětská vlajka (31)

B: prádelník (32)

C: rudý jako dopravní značka STOP (41)

C: psací stůl (44)

A: nurd (65)

A: curse words (148)

B: balík (45)

B: nadávky (91)

C: buran (61)

C: kletby (124)

A: Great historionics and blatant coercion. (194)

B: Výtečné divadýlko a ryzí terorismus. (117)

C: Divadýlko a citové vydírání. (159)

A: itchy case of poison oak on top of that (244)

B: a navíc se popálila o kopřivy (145)

C: a navíc se ošklivě popálila o jedovatý dub (198)

A: coffee-and-tea creamer (250)

B: elektrický překapávač na čaj a kávu (148)

C: práškové smetany do kávy a čaje (202)

A: There was that clunk again as the hinge Cujo had knocked out of true protested (302)

B: Zase se ozval křupavý zvuk; to protestoval závěs, který Cujo ohnul. (177)

C: Znovu se ozval ten rachot vzpurného pantu, který Cujo ohnul. (242)

Tomáš Vodák používá špatný překlad pro slovní spojení „a muttered exclamation“ nebo „self-consciousness“.

A: A muttered exclamation in another room – his father. (3)

B: Tlumený výraz překvapení v jiném pokoji – jeho otec. (10)

C: V jiném pokoji se ozval tlumený výkřik – otec. (13)

A: Dogs have a sense of self consciousness that is far out of proportion to their intelligence (25)

B: Psí sebevědomí přesahuje psí inteligenci (22)

C: Psí vědomí vlastního já je neúměrně vyšší než psí inteligence (30)

Z kontextu následující věty je patrné, že se jedná o vztah mezi obchodními partnery, tudíž se sem slovo „poměr“ nehodí.

A: ‘I think a valuable and all too short relationship is going to come to an end very soon now.’ (266)

B: „Myslím si, že jeden cenný a nepříjemně krátký poměr velmi brzy skončí.“ (157)

C: „Já si myslím, že jeden přínosný a až příliš krátký vztah velice brzy skončí.“ (214)

Tomáš Vodák používá sloveso mlátit pro „hitting“. Z kontextu je poznat, že chlapec odpaloval míček baseballovou pálkou, tudíž se slovo „mlátil“ do kontextu věty opět nehodí.

A: A boy of eight or nine was standing in the yard, hitting an old baseball with an even older baseball bat. (15)

B: Ve dvoře stál osmi – až devítiletý chlapec, který mlátil do starého baseballového míčku ještě starší baseballovou pálkou. (17)

C: Na dvoře postával asi osmiletý nebo devítiletý kluk, který odpaloval starý baseballový míček ještě starší pálkou. (22)

V překladu použil slovo „tvá obrazotvornost“, a to ve větě, ve které tatínek utěšuje svého čtyřletého synky ve chvíli, kdy uviděl příšeru. Je velmi nepravděpodobné, že by otec tak dlouhé a těžké slovo použil před svým malým synem, který možná nezná ani význam slova.

A: Your *mind* saw something, Tad. (5)

B: Tvá obrazotvornost něco viděla, Tade. (11)

C: To sis jen *představoval*, ... Tade. (14)

S chybou v překladu se můžeme setkat u Tomáše Vodáka, který špatně překládá „years“ jako dny. Pravděpodobně se ale jednalo jen o nepozornost při překládání.

- A: She was three years older (58)
 B: Byla o tři dny starší (41)
 C: Byla o tři roky starší (55)

Slovo *July* znamená v českém překladu měsíc červenec, zatímco ho Tomáš Vodák překládá jako červen. Pravděpodobným důvodem pro tuto skutečnost byla překladatelova nepozornost, špatný překlad v této situaci neovlivňuje význam věty. Nicméně stejná nepozornost se projevu i v dalších místech textu.

- A: one day in July (a much cooler July than the one on which would follow a year later) (15)
 B: jednou v červnu (o mnoho chladnějším červnu, než měl být ten nastávající) (16)
 C: jednoho dne v červenci (mnohem chladnějším červenci, než měl být ten příští) (22)

A: Crazy <u>July</u> heat. (66)	A: on this hot <u>July</u> morning (368)
B: Bláznivé <u>červnové</u> horko. (45)	B: Tohoto horkého <u>červnového</u> rána (214)
C: Šílený <u>červenec</u> . (61)	C: Toho horkého <u>červencového</u> rána (294)

4.4.1 Idiomatické výrazy

Překlad Ivana Němečka (C) je v následujících situacích výstižnější, jelikož nevychází z přesného překladu, ale využívá slovní spojení typické pro český jazyk. „To go down with all guns firing“ znamená v idiomatickém jazyce - nevzdávat se a bránit se do poslední chvíle.

- A: Roger wanted them to go down with all guns firing, if they were to go down. (40)
 B: Roger chtěl, aby se potopili se všemi děly v akci, když už se musejí potopit. (31)
 C: Roger chtěl, aby se bránili do posledního náboje, když už měli zahynout v boji. (41-42)

Se špatným překladem se lze setkat v následujícím příkladu u překladu Tomáše Vodáka. I. Němečkovo překlady působí výstižněji a efektivněji pro danou situaci.

- A: ‘Looks like we’re going to lose the ball, doesn’t it?’ (27)
 B: „Vypadá to, že přijdeme o míč, že?“ (23)
 C: „Vypadá to, že tohle projedeme, vid’?“ (31)

Tomáš Vodák překládá „what’s the bottom line?“ jako ustálené slovní spojení „kde je jádro pudla?“.

- A: ‘So what’s the bottom line?’ (265)

B: „Takže, kde je jádro pudla?“ (157)

C: „Co říct na závěr?“ (214)

4.4.2 Reálie cizích zemí

V každém překladu, kultura daného jazyka hraje významnou roli. Tento jev výstižně popsal francouzský překladatel André Lefevere: „translation is not primarily ‚about‘ language. Rather, language as the expression (and repository) of a culture is one element in the cultural transfer known as translation.“⁶⁷ Kingova díla samozřejmě nejsou výjimkou, a tak se v jeho knihách můžeme hojně setkat s odkazy na americkou kulturu a americké názvy značek. S americkou kulturou se pochopitelně setkáváme i ve filmech, ale většina českých čtenářů, nemá a nemůže mít znalosti v této oblasti jako příslušník USA. Překladatel tedy musí zvolit správnou strategii, jak sestavit pro budoucí čtenáře srozumitelný text. Existují tři možnosti, jak předejít této rozdílnosti znalostí mezi odlišnými kulturami. Jako první řešení zmiňuje užití poznámek pod čarou. Tento krok se zdá pochopitelně nejjednodušší a zcela jednoznačně splní účel. Pokud se ale v textu vyskytuje příliš termínů, které je potřeba vysvětlit, může text působit spíše jako odborný text a ne jako umělecká literatura. Druhá strategie řešení nabízí celkové vynechání kulturního odkazu v cílovém textu. Problémem je, že takové upuštění od kulturní reference vede k možné ztrátě kulturního zakořenění příběhu. Jako třetí strategii můžeme uvést možnost nahrazení původního termínu ekvivalentem cílového jazyka za předpokladu, že cílová kultura náhradní termín nabízí.⁶⁸ Překlad se tak stává spojením dvou často velmi odlišných kultur. V překladech se mohou objevit tři případy, buď se v překladu vyskytuje více cizích prvků jak domácích, nebo naopak převažují ty domácí nad cizími. Třetí možností je vzájemné vyrovnání prvků obou jazyků a kultur.⁶⁹

A: I told you three hot dogs was too many, Vic! (3)

A: for the peanut butter (179)

B: Říkala jsem ti, že tři párky je moc! (10)

B: po marmeládě (108)

C: Já ti říkala, že tři párky v rohlíku je moc, Viku! (13)

C: pro burákové máslo (148)

A: or in the comic books (4)

A: Sweet'n Low (92)

⁶⁷ LANDAIS, Clotilde. Challenges and Strategies for Analysing the Translation of Fear in Horror Fiction, *Literary Imagination*, Volume 18, Issue 3, 2016, pp. 242–254. [online]. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/litimag/imw018>. str. 246.

⁶⁸ Tamtéž, str. 246 – 249.

⁶⁹ VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1. str. 139.

B: nebo které jsou v comicsech (10)

B: sacharin (60)

C: nebo v komiksech (13)

C: umělé sladidlo (81)

Tomáš Vodák si dobře poradil v převodu měrných jednotek. Převedel míle na kilometry, aby si český čtenář vzdálenost lépe představil. V dalším případě převedl libry na kilogramy. Pokud dojde k převodu měrných jednotek, hovoříme o tzv. substituci analogií, jelikož není narušen ráz uměleckého textu a přitom dodají srozumitelné informace čtenáři.⁷⁰

A: thirty miles (27)

A: two hundred and seventy pounds (27)

B: čtyřicet pět kilometrů (23)

B: sto dvacet kilogramů (23)

C: třicet mil (31)

C: dvě stě sedmdesát liber (31)

Patrný kulturní rozdíl lze pozorovat v obou překladech následující věty. Překladatel Tomáš Vodák (B) kompletně vynechal názvy televizního pořadu a názvu cereálií, zatímco se překladatel C snažil přeložit obsah věty. V prvním případě si s tím lépe poradil Tomáš Vodák, když pro českého čtenáře shrnul, že se postava dívala na televizi, jelikož by mu s velkou pravděpodobností název pořadu nic neříkal. Ovšem v druhém případě, druhou část věty přeložil lépe Ivan Němeček, jenž se rozhodl nevypustit název cereálií. Nutné je také podotknout, že zanechání druhé věty v překladu C vysvětluje čtenáři, co mladý chlapec jedl – cereálie, tudíž nebylo potřebné vytvářet zcela nový překlad pro slovo „Twinkles“, jelikož slovo „jiskřenky“ nijak čtenáři nepomůže porozumět jeho významu.

A: Tad was in the other room, watching The New Zoo Revue and eating a bowl of Twinkles. Twinkles was a Sharp cereal, and the Trentons got all their Sharp cereals free. (8)

B: Tad byl ve vedlejší místnosti, koukal se na televizi a přitom jedl _ _ (13)

C: Tad v jímém pokoji sledoval v televizi Novou zoorevue a jedl z mísy jiskřenky. Jiskřenky jsou Sharpovy cereálie a Trentovi měli veškeré Sharpovy cereálie zdarma. (17)

⁷⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0143-6. str. 82.

Podobná situace nastala zde, když Tomáš Vodák vypouští konkrétní informace z textu.

A: 'She was going to show me some Amway and Avon stuff.' (196)

B: „Měla mi přinést nějakou kosmetiku.“ (119)

C: „Chtěla mi ukázat nějaké věci od Amwaye a od Avonu.“ (162)

A: 'Can I have a Dr Pepper when we get home, Mommy?' (259)

B: „Můžu doma dostat trochu napít, mami?“ (153)

C: „Dáš mi Doktora Peppera, až přijedem domů, mami?“ (209)

A: 'Well, I wouldn't turn down an Egg McMuffin if someone threw it my way.' (350)

B: „No neodmítla bych nějakou dobrůtku, kdyby ji po mně někdo hodil.“ (204)

C: „No, nezhrdla bych McMuffinem s vajíčkem z Mekáče, kdyby mi ho sem někdo hodil.“ (280)

A: And he drove away, leaving Vic to wonder if the mailman had been serious or if he (Vic) had just been on the receiving end of some obscure Yankee joke. (15)

B: Pak odjel a zanechal Vika, aby si přebral, jestli to pošťák myslel vážně nebo jestli to měl být nějaký yankeevský fór. (16)

C: Když odjel, Vic musel přemýšlet, jestli to pošťák myslel vážně, nebo jestli si z něj jen tak po mainesku nestřílel. (22)

4.5 Zhodnocení překladu

Oba překlady se v určitých aspektech odlišují, jak od sebe, tak od originálu. Některé chyby v překladu jsou závažné, jiné tolerovatelné, jelikož nenarušují logickou stránku textu. Mnoho uvedených chyb v analýze bylo zaregistrováno pouze po detailním prostudování překladu. Odchytky, jako záměna vykřičníku za tečku, či záměna měsíce červenec za červen, nehrají markantní roli ve významu a v plynulosti textu.

Z lexikálního hlediska působí překlad Ivana Němečka přesněji a výstižněji. Tomáš Vodák daleko méně zpestřuje svůj překlad expresivními výrazy. Zatímco Ivan Němeček se snaží co nejvíce přizpůsobit text českému čtenáři a pomocí takových výrazů a slovních spojení je text čtivější a barvitější. Výrazy typu „mít pod kulichem“ nebo „selský rozum“

jsou zkrátka spojení, která jsou českému čtenáři bližší. Jeden z velkých nedostatků T. Vodákova překladu jsou vynechané pasáže z originálu. Analýza dokazuje, že Vodák občas nejen vypouští slova (především oslovení, která upřesňují, ke které postavě se mluví), ale také celá slovní spojení či celé věty. Těžko říci, zda za vynecháním stojí překladatelova nepozornost nebo, zda to byl záměr. V překladech nejen že některé výrazy chybí, ale někdy si překladatelé i slova přidávají.

Je důležité zvážit čas vzniku překladu, jelikož se doba obou vzniklých překladů liší. Tuto skutečnost lze zaregistrovat při čtení. Ačkoliv jsou přechodníky hojně užívané v anglickém jazyce, jejich použití v dnešní době je spíše vzácné. Protože překlad Tomáše Vodáka vznikl roku 1992, vyskytuje se v něm o dost více přechodníků. Další podkapitoly zkoumaly terminologii a opakování slov. Z hodnocení vyplývá, že slovní zásoba Tomáše Vodáka je o trochu chudší jak ta Němečkova.

Druhým bodem analýzy byla morfologická rovina. Zatímco si T. Vodák libuje v přídavných jménech, Ivan Němeček upřednostňuje příslovce. V morfologické oblasti byly vidět největší rozdíly v překladu časů. Oba překladatelé, pochybili, když zaměnili přítomný čas za minulý apod. Pokud bychom měli do hloubky analyzovat překlad jednotného a množného čísla, dojdeme k závěru, že v pár případech Tomáš Vodák číslo nedodržuje. Tato skutečnost ovšem neovlivňuje nijak cílový význam, tudíž se nejedná o významnou chybu.

Hodně závažných chyb se ale objevuje v syntaktické rovině. Velkou roli tu především hraje funkční větná perspektiva. Ivan Němeček tuto zákonitost anglického jazyka pevně dodržuje a v překladu se nenacházejí jakékoliv odchylky. V překladu Tomáše Vodáka je patrné, že si je tohoto pravidla vědom, nicméně se zde najdou i výjimky, kde na něj zapomíná. V obou překladech lze také pozorovat odchylky v interpunkci nebo ve větné stavbě oproti originálu.

Nejvíce nedostatků lze spatřit v rámci sémantické roviny. Obecně lze říci, že je jich více v překladu Tomáše Vodáka. Správná volba přídavných jmen a přirovnání hraje důležitou roli a v tomto případě Němečkova volba slov lépe zapadá do textu. Závažných chyb se dopustil Tomáš Vodák, když přeložil „stop sign“ jako „sovětskou vlajku“, „bureau“ jako „prádelník“, „self consciousness“ jako „sebevědomí“ apod. I Ivan

Němeček v některých místech pochybil. Například spojení „curse words“, překládá jako „kletby“ nikoli „nadávky“.

V překladu Tomáše Vodáka můžeme také narazit na chyby, týkající se záměny slov. T. Vodák anglické „years“ překládá jako „dny“ a výraz „July“ se objevuje v textu několikrát jako „červen“ nikoli červenec. Takovéto odchylky od originálu nehrají příliš velkou roli, jelikož si jich běžný čtenář nevšimne, pokud nemá ke srovnání originál. Za to je na překladu patrná neznalost některých idiomů.

Americké názvy a odkazy na americkou kulturu bez pochyby ke Kingově dílu patří. V kapitole věnované reáliím cizích zemí jsme si představili tři možnosti, jak se může překladatel s těmito odkazy vypořádat. V mnoha případech volí Tomáš Vodák třetí volbu a to tu, že nahrazuje původní termín podobným, který existuje v cílovém jazyce – například výraz „hot dogs“ překládá jako „párky“ nebo „peanut butter“ jako „marmeládu“. V některých případech se ovšem přiklání k druhé možnosti, která představuje celkové vynechání kulturního odkazu. Používá obecný název namísto názvu televizní show (The New Zoo Revue), značky kosmetiky (Amway and Avon) nebo druhu pití (Dr Pepper). Ivan Němeček tyto názvy zakomponovává do svého překladu, aniž by k nim dodával vysvětlivky či hledal ekvivalenty v cílovém jazyce.

Ivan Němeček se dopustil chyb, když nepřevodl anglické měrné jednotky do češtiny. V jeho překladu tedy čteme hodnoty v mílích a librách, zatímco Tomáš Vodák je uvádí v kilometrech a kilogramech. Sice I. Němeček dodržuje kulturní referenci, ale v těchto případech je pro čtenáře vhodnější převod, jelikož s těmito jednotkami nemusí být obeznámen.

Podle tohoto hodnocení tudíž nelze aplikovat teorii Jiřího Levého, který tvrdí, že existují dva druhy překladatelů. I když můžeme na základě přiložené analýzy potvrdit, že Tomáš Vodák překládá doslovněji než Ivan Němeček, nelze na něj aplikovat toto pravidlo, že je jeden překladatel buď mechanický, nebo tvůrčí. Nyní si představíme pasáže z T. Vodákova překladu, na kterých je pozorovatelný tento rozdíl.

Mechanický překlad	Tvůrčí překlad
„A year before that summer, when Vic Trenton’s old jaguar developed a distressing clunking sound somewhere inside the rear left wheel, it had been George Meara who recommended that he	‘Well you run back and tell Mr. Johnson that the boys are on their last round and to keep his undies dry. Okay, Rocky?’ The waiter smiled, emptied the ashtray, and nodded.

<p>take it up to Joe Camber's Garage on the outskirts of Castle Rock. 'He's got a funny way of doing things for around here,' George told Vic that day as Vic stood by his mailbox. 'Tells you what the job's gonna cost, then he does the job, and then he charges you what he said it was gonna cost. Funny way to do business, huh?' And he drove away, leaving Vic to wonder if the mailman had been serious or if he (Vic) had just been on the receiving end of some obscure Yankee joke." (14-15)</p>	<p>He left. Rob turned back to Vic and Roger. So what's the bottom line? You're bright boys. You don't need a one-legged cameraman with snootful of beer to tell you where the bear shat in the buckwheat.' (265)</p>
<p>„O rok dříve, když starý jaguár Vika Trentona začal vydávat znervózňující klapající zvuk někde uvnitř levého zadního kola, to byl George Meara, který mu doporučil, aby ho zavezl do servisu Joea Cambera na kraji Castle Rocku. „Na zdejší poměry pracuje divným způsobem,“ řekl tenkrát George Vikovi, který stál u své schránky. „Řekne ti, kolik to bude stát, pak to opraví a nakonec si nechá zaplatit tolik, kolik říkal na začátku. Divný způsob, jak dělat kšeft, ne?“ Pak odjel a zanechal Vika, aby si přebíral, jestli to pošťák myslel vážně nebo jestli to měl být nějaký yankeeovský fór.“ (16)</p>	<p>„Tak mu vzkaz, že chlapci si dávají poslední rundu a že se nemá podělat, jo, Rocky?“ Číšník se usmál, vyprázdnil popelník a přikývl. Pak odešel. Rob se obrátil zpět na Vika a Rogera. „Takže, kde je jádro pudla? Jste chytří chlapci. Nepotřebujete jednonohého kameramana přetékajícího pivem, abyste věděli, kam mířím.“ (157)</p>

Z následující tabulky můžeme vidět, že v první ukázce Tomáš Vodák překládá mechanicky. Chyb, kterých se v této pasáži dopustil, je například překlad prvního souvětí. Dodržuje přesnou stavbu věty jako v originále, a tak je překlad věty doslovný. Navíc doslovně překládá vytýkáci konstrukci „it had been George Meara who recommended that he take it up to Joe Camber's Garage on the outskirts of Castle Rock” (14), která v českém jazyce nemá svojí podobu. Oproti tomu druhá ukázka nabízí efektivní a vhodnou volbu slov. Neodráží se v ní zrcadlově doslovný překlad originálu.

5 *Žhářka*

Hlavními postavami tohoto románu jsou Andy McGee a jeho dcera Charlie McGeeová. Děj knihy se odehrává v několika státech USA v 60. a 70. letech minulého století. V té době si někteří lidé, především studenti, přivydělávali tím, že na sobě nechali testovat nové drogy. Látky s neznámým účinkem ovlivňovaly jejich hypofýzy a tak získávali, dá se říci, nadpřirozené schopnosti. Andy McGee, aby si v době studií vylepšil svou finanční situaci, se dobrovolně zúčastní pokusu s novou drogou, která má halucinogenní účinky. Při pokusech se seznámí se studentkou Vicky, kterou si vzal za ženu. Na každého z nich drogy působily jinak. Andy ovládá mentální dominanci, což znamená, že dokáže ovlivnit vnímání a myšlení lidí a tím je ovládat. Když ale tuto schopnost využije, cítí se vyčerpan a má velké bolesti hlavy. Andyho žena Vicky získala takovou schopnost, že dokáže pohybovat předměty i na dálku. Jejich dcera Charlie získala po svých rodičích daleko horší schopnost a to pyrokinezi. Ta jí umožňuje zapalovat oheň na dálku. Charlie se sama svých získaných vlastností obává. Strach z ní mají i agenti tajné vládní organizace zvané Dílna, a začnou ji hledat. Když jim její matka nechce říci, kde ji najdou, krutým způsobem ji zabijí. Od té chvíle se Andy a jeho dcera začnou skrývat. Chtějí se schovat na staré chatě, ale cestou se zastaví u farmáře Manderse, který jim chce pomoci, ale agenti je tam objeví. Charlie využije své schopnosti a zapálí farmu, auta agentů a i některé agenty. Poté utečou na již zmíněnou chatu, která jim poskytne krátkodobý úkryt, jelikož je agenti chytí a odvezou do ústředí Dílny. Chtějí tam na nich zkoumat jejich schopnosti. Oba nejprve odmítají spolupracovat, ale Charlie po seznámení s uklízečem Johnem Rainbirdem (ve skutečnosti také agentem) svůj názor změní. Andy i Charlie jsou stále pod vlivem léků, které jim brání využít jejich schopnosti. Andy ovládne šéfa Dílny poté, co se rozhodl léky nebrat a donutí ho, aby v tajnosti předal vzkaz svojí dceři. Setká se s ní ve stáji, a když se objeví John Rainbird, donutí ho, aby se zabil. Tento skutek ho vyčerpá natolik, že umírá. V ten moment se rozhodne i Charlie využít své schopnosti a celý areál Dílny zapálí. V plamenech končí většina agentů a zaměstnanců Dílny. Charlie poté uteče k farmáři Mandersovi a jeho ženě. Po nějakém čase ji agenti vypátrají, ale když k Mandersovým přijedou, je už Charlie v redakci jednoho časopisu, aby svůj příběh sdělila celé Americe, a splnila tak otcovo přání.

Dílo *Žhářka* vyšlo v USA roku 1980. Roku 1998 vyšel v České Republice její první překlad od Miloše Chlouby (dále označován jako překlad B), kterého pak v roce

2008 následovala druhá verze od Ivana Němečka (překlad C). Následující analýza nabízí srovnání obou překladů v rámci lexikální, morfologické, syntaktické a sémantické roviny.

5.1 Lexikální rovina

5.1.1 Překlad vlastních jmen a názvů

V překladech můžeme pozorovat odlišný překlad jména OJ. Zatímco Miloš Chlouba (B) zvolil takovou variantu, která se více podobá originálu, u Ivana Němečka můžeme vidět, že se snažil cizí jméno přizpůsobit českému čtenáři, a tak jméno vyhláskoval podle toho, jak se v anglickém jazyce vyslovuje, jelikož by ho ne každý čtenář mohl znát.

A: OJ (66)

B: O.J. (53)

C: Oudžej (49)

Také v překladech *Žhárky* můžeme nalézt odlišné výrazy pro vlastní názvy. Jedná se o oficiální názvy novin, tudíž by měl být jejich písemná forma zachována jako u Ivana Němečka (C).

A: One was to the New York Times. One was to the Chicago Tribune. And one was to the Toledo Blade. (252)

B: Jeden newyorským Times. Jeden chicagské Tribune. Jeden toledskému Blade (180)

C: Jeden New York Times, jeden Chicago Tribune a jeden toledskému listu Blade (166)

5.1.2 Přidávání slov

Miloš Chlouba si vynalézavě pomohl s vysvětlením obsahu, když doplnil do věty slovo „oranžovou“.

A: At this hour all the trafic lights in town had turned to blinkers. (70)

B: V té noční chvíli všechny městské semaforey blikaly oranžovou. (56)

C: Semaforey tu teď v noci blikaly. (52)

Na druhé straně, ale také přidal přídavné jméno „nezodpovězené“, ačkoliv se výraz nenachází v původním originálu.

A: And the questions. (74)

B: A nezodpovězené otázky. (59)

C: A otázky. (55)

5.1.3 Expresivní výrazy

Oba překladatelé používají mnoho expresivních prvků ve svých překladech a díky tomu, působí překlad autenticky. V překladu Miloše Chlouby můžeme vidět, že má tendenci často používat přirovnání a expresivních výrazů, víceméně v každé vhodné situaci. V následujících příkladech využívá expresivitu pouze M. Chlouba (B):

A: People with no money disappeared in New York; they dropped into the sidewalks, never to be seen again. (2)

B: Lidé bez peněz v New Yorku zmizí jako pára nad hrncem. Propadnou se do země a ani pes po nich neštěkne. (10)

C: Lidi bez peněz v New Yorku zmizí; propadnou se do země a nikdo už je neuvidí. (9)

A: He searched for a cab. There were none. (5)

B: Sháněl se po taxíku. Široko daleko ani jeden. (11)

C: Hledal taxík. Žádný tam nebyl. (11)

A: He was not comforted. (43)

B: Necítil se povzbuzen ani za mák. (37)

C: Nepřipadal si povzbuzený. (35)

A: Charlie had been glad. (125)

B: Charlie spadl kámen ze srdce. (95)

C: Charlie byla ráda. (88)

V dalších příkladech si s expresivními výrazy poradili oba překladatelé.

A: And I know about being hard-up. (143)

B: A taky vím, jaký to je, třít bídu s nouzí. (107)

C: A taky vím, jaký to je, když je člověk švorc. (99)

A: Might as well wish for the moon in a mason jar. (342)

B: Stejně tak dobře by si mohl přát modré z nebe. (243)

C: Stejně tak si mohl přát hodinky s vodotryskem. (222)

A: He had old Ralph Baxter by the shorts. (47)

B: Vzal Raplhovi Baxterovi vítr z plachet. (40)

C: Měl starého Raplha Baxtera nalopatě. (38)

A: 'I'd like to be there when it goes down.' (100)

B: „Chtěl bych být samozřejmě při tom, až to začne frčet.“ (78)

C: „Chtěla bych být u toho, až spadne klec.“ (72)

Překlad Miloše Chlouby je daleko volnější, jak ten Němečkův a to se také projevuje na volbě slov. Tady můžeme vidět, že používá citově zabarvené slovo namísto neutrálního jako v překladu C.

A: ... and the kid had got away from them (66)

B: ... a ten kluk jim exnul před očima (53)

C: ... a ten kluk jim zůstal na stole (50)

V obou překladech můžeme narazit na velké množství deminutiv. V následujících dvou příkladech se setkáváme se spojením „little“.

A: Harrison was a sleepy little college town. (11)

B: Harrison bylo malé ospalé univerzitní městečko. (15)

C: Harrison byl ospalé univerzitní městečko. (15)

A: The little girl. (120)

B: To děvčátko. (91)

C: Ta malá holčička. (84)

Můžeme zde vidět, že Ivan Němeček často upřednostňuje zdrobněliny, ačkoliv se jejich podoba nevyskytuje v originále. Používá slova jako „silnička“, „kravička“, „lampička“, „maminka“. V hodně případech zřejmě za touto volbou slov stojí mluvčí, kterého v tomto případě zastupuje malá holčička.

A: The road (147)

B: Cesta (110)

C: Silnička (102)

A: You got a cow. (148)

B: Vy máte krávu. (110)

C: Vy máte kravičku. (102)

A: the lamp (322)
B: lampu (230)
C: lampičku (210)

A: mother (326)
B: matku (233)
C: maminku (212)

5.1.4 Chybějící výrazy

V následující ukázce Ivan Němeček vynechává celé jedno souvětí, které do svého překladu nezahrnul.

A: There were two men in the front seat and, he thought, a third in the back. (2)
B: Na předních sedadlech viděl dva muže, třetího vzadu tušil. (9)
C: - (9)

Oba překladatelé přehlédli spojení „to death“, ale původní věta naznačuje, že člověk při vzplanutí zemřel. Tato skutečnost není pozorovatelná ani v jednom z překladů.

A: One was about a man who had burned to death in a park. (125)
B: Jeden vyprávěl o člověku, který se spálil v parku. (95)
C: Jeden byl o člověku, který vzplanul v parku. (88)

V dalším ukázkách se s chybějícími výrazy setkáváme už pouze jen u Miloše Chlouby, který vynechává přídavná jména jako konkretizaci osob a věcí, tím ovšem nijak nenarušuje logickou stránku textu.

A: on student volunteers (16)
B: na dobrovolnících (19)
C: na studentskejších dobrovolnících (18)

A: into the side pocket of his cord jacket (139)
B: do boční kapsy _ saka (104)
C: do postranní kapsy manšestrových kalhot. (97)

A: she was working on a box of chocolate coconut doughnuts (139)
B: zpracovávala krabici kokosových bonbonů (104)
C: pracovala na krabici koblih s čokoládovo kokosovou náplní (97)

A: a glass of warm milk (462)

B: sklenici mléka (328)

C: sklenici teplého mléka (299)

V následující pasáži se dopustili oba překladatelé chyby, ale každý v rámci jiné roviny. Ivan Němeček zcela vypouští první větu z překladu, Miloš Chlouba ji sice překládá, ovšem zaměnil výraz „cranberry“ s jeřabinou, ačkoliv český překlad tohoto slova zní brusinka.⁷¹

A: ‘Cranberry sauce!’ OJ cried, getting shakily to his feet. (530)

B: „Vypadá to jako jeřabinová omáčka!“ pravil O.J. s odporem, když se roztřesen postavil na nohy. (374)

C: _ Oudžej vykřikl odporem a rozechvěle se postavil na nohy. (342)

5.1.5 Zastaralé výrazy

Miloš Chlouba využívá poměrně často přechodníky, zatímco se Ivan Němeček snaží najít jiný způsob v interpretaci originálního znění.

A: ... and the coins cascaded to the bottom with a musical little jingling sound. (30)

B: ... a mince se do ní valily v kaskádách, melodicky při tom cinkajíce. (29)

C: ... a mince libozvučně dopadly na dno. (27)

A: He came into the room leaning over a cane, ... (102)

B: Ted' vstoupil do místnosti, opíraje se o hůl. (79)

C: Vešel do kapitánovy kanceláře o holi ... (73)

A: apparently remembering (136)

B: očividně se domnívaje (102)

C: zřejmě si vzpomněl (95)

5.1.6 Prvky hovorové češtiny

Prvky hovorové češtiny vykazuje v některých místech překlad B. Obecná čeština je v překladu například vidět u koncovek minulého času „šláp“, u koncovek přídavných

⁷¹ *Anglicko-český, česko-anglický příruční slovník: --s užitečnými přílohami.* Brno: Lingea, c2006. ISBN 80-903381-9-4. str. 124.

jmen, kdy se mění „ý“ na „ej“. Změna je také viditelná v kmeni sloves, kde Miloš Chlouba píše „zavřino“ namísto „zavřeno“.

A: ‘Please, mister, you’re stepping on my dog-‘ (4)

B: „Strejdo, šláp jste mi na psa...“ (11)

C: „Prosím vás, pane, vždyť mi zašlápnete psa –“ (11)

A: south of the Vermont border (179)

B: jižně od vermontskejch hranic (131)

C: jižně od vermontský hranice (122)

A: We’re closed (224)

B: Máme zavřino. (162)

C: Máme zavřeno (150)

5.1.7 Opakování slov

Dle opakování slov můžeme zhodnotit, jak rozmanitá je překladatelova slovní zásoba. Anglické sloveso *say* nabízí mnoho způsobu při překladu do českého jazyka. Miloš Chlouba (B) překládá sloveso jako říct v pěti případech, zatímco Ivan Němeček (C) ho překládá stejně v osmi případech z patnácti. K analýze bylo použito patnáct zmíněných výrazů ze stran 17 až 22, které se v textu vyskytují v podobě *said*.

B: řekl (20)	C: - (18)
B: vysvětloval (20)	C: řekl (19)
B: opravil se (20)	C: zasmál se (19)
B: řekl (21)	C: obrátil se (20)
B: pravila (21)	C: řekla (20)
✓ B: usmála se (21)	C: usmála se (20)
B: odpověděl (21)	C: řekl (20)
B: začala (21)	C: odpověděla (20)
✓ B: říkala (21)	C: říkala (20)
B: konstatoval (22)	C: řekl (20)
B: pokračovala (22)	C: - (20)
✓ B: řekla (22)	C: řekla (21)

B: opáčila (23)

C: zamyslela se (21)

B: říct (23)

C: neřekl (21)

B: prohlásil (23)

C: řekl (22)

5.2 Morfologická rovina

5.2.1 Změna slovních druhů

Volnější překlad je vidět jak u Miloše Chlouby, tak u Ivana Němečka, kteří tolik nelpí na dodržení slovních druhů stojících v originálu. M. Chlouba překládá „Don't be naive“ (16) jako „nebuď blázen“ (19) apod.

A: 'Don't be naive, my boy.' (16)

A: And that was scary. (28)

B: „Nebuď blázen, člověče.“ (19)

B: A to bylo strašné (27)

C: „Nebuď naivní, chlapče.“ (18)

C: A to ji děsilo. (25)

A: no sleep, endless fear (76)

A: fugitives (75)

B: žádný spánek, jen nekonečný strach (60)

B: na útěku (59)

C: Nevyspali se, žili v neustálém strachu. (56)

C: uprchlíci (55)

A: It had been a good place, a safe place. (199)

A: I'm free. (536)

B: Bylo to dobré a bezpečné místo. (147)

B: Jsem na svobodě. (378)

C: Bylo tu dobře a bezpečno. (135)

C: Jsem volná. (345)

Miloš Chlouba překládá „feverishly“ jako „jako v horečce“. Ivan Němeček oproti tomu dodržuje původní slovní druh a překládá slovo jako „hořečnatě“, které se daleko lépe hodí do kontextu.

A: Hockstetter was checking his instruments feverishly. (399)

B: Hockstetter jako v horečce kontroloval přístroje. (283)

C: Hockstetter hořečnatě kontroloval přístroje. (259)

5.2.2 Překlady časů

V překladech se můžeme setkat s nedostatky, co se týče překládání časů. Miloš Chlouba (B) zaměňuje minulý čas za přítomný, když překládá „knew“ jako „vědí“ a „was scared“ jako „mám strach“.

- A: They had caught him at a bad time, and the bastards probably knew it. (2)
B: Zastihli ho v období, kdy je na tom špatně, a ti lotři to nepochybně vědí. (9)
C: Nebyl na tom nejlíp a ti parchanti to zřejmě věděli. (9)

- A: 'I was scared!' (357)
B: „Já mám strach!“ (253)
C: „Já jsem se bál!“ (232)

Stejně jako Miloš Chlouba, se i Ivan Němeček dopustil při chyby v překladu minulého času.

- A: He wasn't. (460)
B: Nebyl. (326)
C: Není. (298)

V originálním díle stojí „Did he have epilepsy?“ (18) a patrný rozdíl vidíme v obou překladech. V prvním případě, interpretace Miloše Chlouby naznačuje, že byl v původní větě použit předpřítomný čas prostý, a tak by překlad Chloubovo věty musel v originále znít: „Have you ever had epilepsy?“. V druhém případě, také pochybil Ivan Němeček, jenž zaměnil minulý čas s přítomným.

- A: Did he have epilepsy? (18)
B: Měl jste někdy epilepsii? (20)
C: Má epilepsii? (19)

V následujícím příkladu můžeme narazit na podmínkovou větu. I když anglická spojka „if“ evokuje podmínkovou větu, Miloš Chlouba ji překládá jako vedlejší větu časovou. Správný překlad by tedy měl znít „Uvidí-li dítě/Kdyby dítě vidělo...“.

- A: If the kid sees her dad in enough pain, she'll break. (302)
B: Až ta malá uvidí svého tátu dostatečně trpět, zlomí ji to. (217)
C: Kdyby dítě vidělo svého otce dostatečně trpět, zlomilo by se. (198)

5.3 Syntaktická rovina

5.3.1 Odlišnosti ve větné stavbě

V rámci syntaktické roviny narážíme jen zřídka na nedostatky v obou překladech. Oba překladatelé jsou dostatečně obeznámeni s funkční větnou perspektivou a oba překládají tuto zákonitost typickou pro anglický jazyk bezchybně.

A: It was the girl who interested them. (271)

B: Opravdu je zajímalo jen to děvče. (194)

C: Zajímala je ta dívka. (178)

A: It was only the patch that mad him think about the lost eye. (293)

B: Páska mu připomínala, že nemá oko. (212)

C: Připomínala mu, že přišel o oko. (192)

V následujícím případě Miloš Chlouba (B) upřednostňuje užití souvětí oproti větě jednoduché, když používá vedlejší příslovečnou větu časovou, zatímco překladatel C užívá příslovečné určení času.

A: She had been able to initiate that destruction at the Manders farm at the age of seven. (251)

B: Pohromu na Mandersově farmě rozpoutala, když jí bylo sedm. (179)

C: V sedmi letech byla schopna rozpoutat destrukci Mandersovy farmy. (165)

5.3.2 Změna interpunkce

Několik odchylek můžeme vidět v rámci interpunkce. V následujících příkladech používá Ivan Němeček (C) větu tázací, ačkoliv se v originálu vyskytuje věta oznamovací.

A: Never mind. (29)

A: 'All right, Charlie.' (430)

B: Nedá se nic dělat. (28)

B: „V pořádku, Charlie.“ (305)

C: Ale co se dá dělat? (26)

C: „Tak co, Charlie?“ (278)

V dalších případech zase pochybil Miloš Chlouba.

A: 'You're assuming they didn't hitch a ride.' (96)

B: „Předpokládáte, že jim nevyšel autostop?“ (74)

C: „Předpokládáte, že se jim nepodařilo nic stopnout.“ (68)

V následující ukázce hraje změna interpunkce velkou roli, jelikož postava dává rozkaz a neptá se, jako je tomu v B.

A: Somebody bring me my medication! (357)

B: Přinese mi sem někdo léky? (253)

C: Přineste mi někdo léky! (232)

Občas autoři používají kurzívu pro zdůraznění určitého slova. V tomto případě to dodržuje jen Ivan Němeček (C), když vyzdvihuje slovo „led“.

A: It was a thin *edge*. (495)

B: Byl to tenký led. (351)

C: Byl to tenký *led*. (320)

5.3.3 Rozdílné podmínky

Někdy lze pozorovat doslovné překlady, co se týče stavby věty. Některé větné konstrukce v angličtině vyžadují v češtině změnu stavby věty. Takovou změnu můžeme pozorovat na následujících ukázkách.

A: The winter had aged him. (264)

B: Zima mu přidala na věku. (189)

C: V té zimě zestárl. (173)

A: The power was still growing. (533)

B: Její schopnost se přece stále ještě vyvíjela. (376)

C: Byla stále silnější. (344)

5.4 Sémantická rovina

Ze sémantického hlediska jsou pro překladatele problémem přídavná jména. Následující část vyzdvihuje několik překladů, kdy můžeme konstatovat, že si s překladem lépe poradil Ivan Němeček (C). V některých překladech si jsou přídavná jména podobná, jindy ne, a tak by vyžadovala opravu, jelikož mění význam. I když zní přesný překlad

slova „worthless“ jako „bezcný“, v užitém kontextu se daleko lépe hodí Němečkovo užití přídavné jméno „vyčerpaný“. Podobně také složeninu „double bed“ překládáme jako manželskou postel, nikoli dvojitou.

A: Or maybe really dead with your worthless brains leaking out your ears. (4)

B: A možná umřeš doopravdy, a tvůj bezcný mozek ti vyteče ušima. (11)

C: A možná budu úplně mrtvý a ten vyčerpaný mozek mi vyteče z uší. (10)

A: in the double bed (74)

A: three stories tall (147)

B: v dvojité posteli (59)

B: dvojpodlažní (110)

C: na manželské posteli (55)

C: trojpodlažní (102)

A: plastic (394)

B: plastiková (279)

C: plastová (255)

A: multimillion-dollar beach resort (306)

B: miliardovou rekreační oblast (220)

C: mnohamilionové rekreační středisko (201)

Dalších nedostatků, kterých se Miloš Chlouba dopustil, je překlad časových údajů. Některé z nich překládá chybně, a to z toho důvodu, že nedodrží informace, které stojí v originále.

A: forty-eight hours (12)

A: at nineteen hundred hours (183)

B: čtyřadvacet hodin (16)

B: v devět nula nula (134)

C: osmačtyřicet hodin (16)

C: v devatenáct nula nula (124)

A: Sunday Night Movie (461)

A: At quarter to one (494)

B: Film na sobotní večer (327)

B: ve čtvrt na jednu (350)

C: Film na nedělní večer (298)

C: ve tři čtvrtě na jednu (319)

Chyby v překladu hodin se dopustil i Ivan Němeček:

A: It was just past twelve-thirty P.M. (151)

B: Bylo právě dvanáct třicet. (112)

C: Bylo těsně po půl čtvrté odpoledne. (104)

Existuje mnoho pasáží v rámci sémantické roviny, kde se překlad neshoduje s originálem. U Miloše Chlouby můžeme tuto skutečnost pozorovat také při překládání podstatných jmen. U některých případů je nahrazuje podobnými slovy, které ovšem nejsou ekvivalentní. Například anglické slovo „hiatus“ v češtině znamená pauzu či přerušení, ale M. Chlouba ho překládá jako „semestr“.

A: summer hiatus (14)

B: letní semestr (17)

C: letní přestávka (16)

A: a partridge (147)

B: křepelka (110)

C: koroptev (102)

A: her freakishness (251)

B: její obludná atraktivita (179)

C: její zrůdnost (165)

A: anger (260)

B: strach (186)

C: vztek (171)

A: a light rash (297)

B: světloplachost (215)

C: vyrážka (195)

A: startled turmoil (399)

B: zmatený ruch (283)

C: zmatek (258)

A: a hearing aid (405)

B: naslouchací strojek (287)

C: naslouchátko (262)

A: slices of kielbasa (405)

B: voňavé bonbony (287)

C: na kolečka nakrájenou klobásu (262)

A: elbow (531)

B: rameno (375)

C: loket (342)

A: a spectacular bang (263)

B: dramatický efekt (189)

C: pěkný rozruch (173)

A: Honey (284)

B: dušinko (204)

C: miláčku (186)

Bohužel i v některých překladech čtenář narazí na zcela změněné významy vět na základě špatné interpretace.

„Are you watching out for her?“ (70), tak zní otázka na následující odpověď. Z toho lze usoudit, že je Němečková odpověď výstižnější. Podobné nedostatky v Chloubově překladu ukazují i další příklady.

A: ‘As best I can‘ (70)

B: „Nejlepší, jaký umím“ (56)

C: „Dělám, co můžu“ (52)

A: ‘Sleeping off the jet lag, perhaps.‘ (101)

B: „Asi zmeškal poslední letadlo.“ (78)

C: „Pravděpodobně dospává časový rozdíl.“ (72)

A: ‘Do it m’self,‘ Irv said. (147)

B: „Však to dělám pro sebe,“ odpověděl Irv. (110)

C: „Dělám to sám,“ řekl Irv. (102)

Pro překladatele je důležité znát typy negací v angličtině. Podle Duškové existují dva druhy negace – zápor větný a zápor členský. Větný zápor se váže na sloveso a tím neguje celou větu, zatímco členský zápor stojí u jiného větného členu a tím neguje pouze určitý člen. V ukázce stojí: „They had no right“, kde zápor „no“ patří ke slovu „right“, nikoli ke slovesu, tudíž můžeme konstatovat, že je překlad Miloše Chlouby nesprávný, protože od sebe neodlišil větný a členský zápor.⁷²

A: And he was still angry, because it wasn’t right. They had no right. (250)

B: Zlobilo ho to, protože to nebylo spravedlivé. Ti druzí neměli pravdu. (179)

C: A měl pořád vztek, protože to bylo nespravedlivé. Neměli na to právo. (165)

Podobná situace vznikla i v dalších případech, kdy udělal M. Chlouba chybu v překladu.

A: ‘And I will fire the gun,‘ Rainbird said. ‘On one condition.‘ (274)

B: „Budu střílet,“ řekl Rainbird. „To je moje jediná podmínka.“ (196)

⁷² DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0. str. 339.

C: „Střílet budu,“ řekl Rainbird, „ale za jedné podmínky.“ (180)

A: ‘Who shot my daughter?’ (291)

B: „Kdo zastřelil mou dceru?“ (209)

C: „Kdo střílel na mou dceru?“ (191)

V následující ukázce udělal chybu Ivan Němeček. Z kontextu je patrné, že Charlie komentuje zlomenou ruku ženy: „The woman with the broken arm still sat on the grass, about twenty paces from the abandoned guardhouse.“ (536) I přes daný kontext překládá „your arm“ jako „podejte mi ruku“.

A: ‚Your arm,‘ Charlie said huskily. (536)

B: „Vaše ruka,“ řekla Charlie ochraptěle. (378)

C: „Podejte mi ruku,“ řekla Charlie chraplavě. (345)

V následujícím příkladu se setkáváme s odlišným překladem hry „blind man“. Miloš Chlouba jej překládá jako hru na slepou bábu, ačkoliv anglický ekvivalent této hry zní „blind man’s buff“. ⁷³ Možným důvodem této záměny mohl být záměr M. Chlouby nahradit původní termín ekvivalentem z českého prostředí.

A: They played a game called ‚blind man‘. (319)

B: Hrávali si na slepou bábu. (229)

C: Hrávali hru „na slepce“. (208)

Co se týče významu, tak následující ukázky nijak nezasahují do logické stránky textu, ale rozdíly jsou patrné při srovnání s originálem. Zřejmě šlo v těchto případech pouze o nepozornost.

A: thirty thousand degrees (462)

B: 3000 stupňů (327)

C: třicet tisíc stupňů (299)

A: to the sixteenth floor (564)

⁷³ *Anglicko-český, česko-anglický průruční slovník: --s užitečnými přílohami.* Brno: Lingea, c2006. ISBN 80-903381-9-4. str. 59.

B: do čtrnáctého poschodí (399)

C: do šestnáctého poschodí (364)

5.4.1 Idiomatické výrazy

Další věci, které si můžeme povšimnout, je užití idiomů. Stephen King používá spojení „not so hot“, které v českém jazyce dobře vystihuje spojení „není zrovna růžová“. Stejně tak i oba překladatelé nahrazují správně idiom „get out of a jam“.

A: Quincey knew that Andy's financial situation wasn't so hot. (13)

B: Quincey věděl, že Andyho finanční situace není zrovna růžová. (17)

C: Quincey věděl, že Andyho finanční situace není zrovna růžová. (16)

A: Enough to get me and Charlie out of this jam. (3)

B: Jen aby nám to s Charlie pomohlo dostat se z této kaše. (11)

C: Abychom se s Charlie dostali z téhle bryndy. (10)

A: The only thing they had not been able to hang out around his neck – was the murder of Vicky. (243)

B: Jediná věc, kteřou mu nemohli přišít, byla vražda Vicky. (174)

C: Jediné, co mu nemohli hodit na krk (...) – byla vražda Vicky. (161)

Oba překladatelé hojně využívají idiomy. Spojení „a can of worms“ je vysvětleno ve slovníku idiomů jako „a situation which causes a lot of trouble for you when you start to deal with it“⁷⁴. Ivan Němeček (C) toto spojení vysvětluje, zatímco Miloš Chlouba (B) používá jiné expresivní spojení typické pro český jazyk.

A: It was a whole can of worms. (272)

B: Byla to časovaná bomba. (195)

C: Byl to samozřejmě zdroj nepředvídatelných problémů. (178)

Také spojení „cost an arm and a leg“ patří mezi idiomatické výrazy. Miloš Chlouba jej překládá doslovně.

A: ‘Must cost you an arm and a leg to keep it plowed in the winter.’ (147)

B: „V zimě musíte přijít o ruce i o nohy, když to chcete udržet ve sjízdném stavu,“ řekl Andy. (110)

⁷⁴ *Anglicko-český, česko-anglický příruční slovník: --s užitečnými přílohami*. Brno: Lingea, c2006. ISBN 80-903381-9-4. str. 59.

C: „To abyste si najal pár pomocníků, abyste to tu v zimě udržel sjízdné,“ poznamenal Andy. (102)

A: dancing on the head of a pin for five years (377-378)

B: aby mohli ještě pět let tančit na hrotu jehly (268)

C: ještě pět let tancoval radostí (245)

5.4.2 Reálie cizích zemí

Miloš Chlouba (B) překládá „The Big Apple“ jako „do té rajské zahrady“, nejspíše si překladatel neuvědomil, že se New Yorku tak přezdívá, a tudíž přezdívku nepřeložil správně, jako to udělal Ivan Němeček (C).

A: to New York City, the Big Apple (31)

B: do New Yorku, do té rajské zahrady (29)

C: do New York City, do Velkého jablka (27)

Miloš Chlouba volí takovou strategii, při níž nahrazuje oficiální názvy pojmy obecnými (například „na letišti“, v krejčovském salonu“) a tím čtenáři přibližuje informaci o dané věci.

A: „La Guardia ...“ (5)

A: Home Box Office movies (315)

B: „Na letišti ...“ (12)

B: na videu (226)

C: „Na La Guardia ...“ (11)

C: na HBO (206)

A: His smock was screamingly neat; it looked as if it might have been tailored by Brooks Brothers. (309)

B: Bílý plášť mu seděl nápadně dokonale, vypadal, jako by si ho dal šít v krejčovském salonu. (222)

C: Pracovní plášť mu dokonale padl; klidně ho mohli ušít Brooks Brothers. (202)

V následujícím příkladu se můžeme také setkat se substitucí, kdy Miloš Chlouba nahrazuje původní slova v originálu výrazem domácím. Ačkoliv zní „tomato soup“ v překladu jako rajčatová polévka, Miloš Chlouba používá výraz „rajská“, který je

typičtější pro české prostředí. S užitím substituce se také setkáváme například při převodech jmen, míry a váhy, přezdívek, frazeologismů a přísloví.⁷⁵

A: 'Tomato soup do you?' (202)

B: „Dáš si rajskou?“ (149)

C: „Dáš si rajčatovou polévku?“ (137)

Podobně nahrazuje jiným výrazem také druh drátěnky na nádobí od americké značky Brillo. Na místo toho použil do věty slovo „kaktus“.

A: She put a hand over her mouth and giggled. 'Scratchy like a Brillo pad. Yuck. Gross.' (133)

B: Charlie si položila ruku na ústa a zachichotala se: „Máš pravdu. Už vypadáš jako kaktus. Hrůza.“ (100)

C: Zakryla si rukou ústa a zahihňala se. „Musíš škrábat jako drátěnka. Fuj.“ (93)

Také překládá „ginger ale“ jako pivo, nikoli limonádu.

A: a bottle of ginger ale (319)

B: zázvorové pivo (228)

C: zázvorová limonáda (208)

I v překladech Miloše Chlouby a Ivana Němečka můžeme narazit na převody měrných jednotek. V jednom případě M. Chlouba jednotky převádí, v jiném nechává v původním znění.

A: the six-mile round trip (248)

B: desetikilometrový výlet (178)

C: šestimílové výlety (164)

A: about twenty yards (532)

B: asi dvacet yardů (375)

C: asi dvacet yardů (343)

⁷⁵ VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1. str. 133.

5.5 Zhodnocení překladu

Obecně vzato lze konstatovat, že je překlad Miloše Chlouby (B) volnější než překlad Ivana Němečka (C). Nejvíce odlišností se vyskytuje v rámci lexikální a sémantické roviny. S přidáváním či vynecháváním slov, se víceméně setkáváme v každém překladu. Někdy pro to má překladatel dobrý důvod, jindy se může jednat o následky nepozornosti. Tyto lehké nedostatky nejsou nikterak závažné a to ani v knize *Žhářka*, jelikož nenarušují logickou stránku textu.

Oproti tomu můžeme najít velké rozdíly v užití expresivité. Oba překladatelé využívají hodně expresivních prvků jako přirovnání, například „zmizet jako pára nad hrncem“. Nejvíce expresivních výrazů se ovšem nachází v překladu Miloše Chlouby, který používá spojení jako: „ani za mák“, „spadnout kámen ze srdce“, „třít bídu s nouzí“, „vzít někomu vítr z plachet“ apod. Ivan Němeček sice také používá tyto prvky, ale ne tak hojně jako Miloš Chlouba. Expresivní výrazy lépe vystihují danou situaci a překlad tak zní více česky. Můžeme tedy konstatovat, že je tato překladatelská metoda vhodnější než doslovný překlad. Mezi expresivní prvky také řadíme zdobněliny, které ve většině případech překladatelé respektují nebo daný výraz upravují skutečnosti, že promlouvá hlavní hrdinka kniha – malá holčička.

Česká verze této knihy u nás vyšla poprvé roku 1998 a poté o deset let později vznikl její druhý překlad. A ačkoliv se deset let může zdát jako krátká doba, na překladech se toto časové rozmezí projevuje. Překladatel Miloš Chlouba (B) překládá *-ingové* tvary formou přechodníků, které se v dnešní době používají jen zřídka. V překladech se také nevyskytují žádné nedostatky v terminologii, jako jsme viděli v předešlých analýzách u Ivy Pekárkové či Tomáše Vodáka.

Další proces, kterým překlad Miloše Chlouby prošel, bylo začlenění prvků hovorové češtiny. Překladatel hojně používá hovorovou češtinu v dialogích a v tomto případě jedná subjektivně, jak to sám cítí, jelikož se zřídka náznaky nespisovnosti vyskytují v původním díle. M. Chlouba například vypouští koncovky u sloves - „Strejdo, šláp jste mi na psa“, nebo také například nespisovně skloňuje přídavná jména – „jižně od vermontskejch hranic“.

Druhým bodem analýzy byla morfologická rovina. Zde můžeme pozorovat nepostřehnutelné změny v rámci slovních druhů. Například M. Chlouba překládá

„feverishly“ jako „jako v horečce“, zatímco v překladu I. Němečka nalezneme výraz „hořečnatě“. Analýze se zaměřila i na překlad časů. V překladech je občas vidět jejich záměna, především při překladu času minulého, ale také u podmínkových vět.

Ze syntaktického hlediska se překladatelé nedopustili mnoha chyb. Oba si jsou vědomi funkční větné perspektivy a toto pravidlo, typické pro anglický jazyk, nenarušuje větnou stavbu českého překladu. Každý z překladatelů občas pochybil při převodu oznamovací věty na větu tázací, či rozkazovací věty na větu tázací.

Nejvíce změn nalezneme v oblasti sémantiky. V textech se nacházejí anglická podstatná i přídavná jména, která v mnoha případech překládá Miloš Chlouba neodpovídajícími ekvivalenty. Například „the double bed“ překládá jako „dvojitou postel“, „three stories tall“ jako „dvojpodlažní“, „plastic“ jako „plastikový“, „summer hiatus“ jako „letní semestr“, „partridge“ jako „křepelka“, „anger“ jako „strach“, „a light rash“ jako „světloplachost“, „elbow“ jako „rameno“ nebo „a hearing aid“ jako „naslouchací strojek“. Nicméně se jedná pouze o detaily, kterých si běžný čtenář nevšimne. Na druhou stranu, můžeme u Miloše Chlouby nalézt také věty, kterým dal zcela nový význam, a takovéto nedostatky jsou v překladu netolerovatelné. Jako příklad si uvedeme následující větu: A: ‘Sleeping off the jet lag, perhaps.’ (101); B: „Asi zmeškal poslední letadlo.“ (78); C: „Pravděpodobně dospává časový rozdíl.“ (72). Z ukázky je vidět jasná změna ve významu. Je rozdíl mezi tím, jestli postava zmeškala letadlo, nebo jestli dospává časový posun, jelikož se jedná o dvě zcela rozdílné věci. Podobný nedostatek jsme také mohli vidět v překladu negace. V mnoha těchto případech je důležitý kontext, kterého si zřejmě v tu chvíli M. Chlouba nebyl vědom, a tak nevážil další možné interpretace originálního znění. Odlišností se také dopustil u časových údajů a také u případů, kde se můžeme domnívat, že šlo pouze o nepozornost, protože takové chyby v překladu nelze považovat za závažné.

Idiomy hrají v anglickém jazyce velkou roli a vyskytuje se jich příliš mnoho na to, aby je překladatel mohl znát všechny, obzvláště když nepatří angličtina mezi jeho mateřské jazyky. Ve většině případech se oba překladatelé snaží nahradit anglický idiom ekvivalentem existujícím v českém jazyce. V těch jiných, jej občas Miloš Chlouba překládá slovo od slova.

Obecně řečeno Miloš Chlouba překládá volněji a někdy se odchyluje od originálu. Důvodem, proč je jeho překlad daleko volnější, je fakt, že nepřekládá strojově. V mnoha situacích nachází elegantní řešení, jak se s daným spojením vypořádat. To vidíme při překladu reálií americké kultury. Většinou volí taktiku takovou, která mu pomůže daný název zobecnit, aby byl text pro budoucího čtenáře srozumitelnější. Českému čtenáři to sice pomůže k lepšímu porozumění textu, ale zároveň ho tak překladatel ochuzuje o kulturní prvky, které jsou v knihách Stephena Kinga důležité a mají za účel obeznámit ostatní čtenáře s americkou kulturou a reáliemi. Ivan Němeček tyto reálie ponechává v původním znění.

Cílem práce je také zohlednit rozdělení překladatelů dle J. levého. I u titulu *Žhářka* si čtenáři povšimnou pasáží, kdy překladatel Miloš Chlouba jedná tvůrčně a používá elegantní a praktická řešení při překládání. Ovšem také naráží na části, kde překládá slovo od slova.

Mechanický překlad	Tvůrčí překlad
Rainbird sensed it as surely as he sensed the coming of rain this afternoon. And he admired her for it. She had the whole bunch of them chasing their tails, and if it was left up to them they would still be chasing their tails when Thanksgiving and then Christmas rolled around. But they wouldn't chase their tails forever, and this more than anything worried John Rainbird. (298)	What do we do now? No money. That was maybe the biggest problem, after the fact of the men in green car. You couldn't do anything with no money in New York. People with no money disappeared in New York; they dropped into the sidewalks, never to be seen again. He looked back over his shoulder, saw the green car was a little closer, and the sweat began to run down his back and his arms a little faster. (2)
Rainbird to pocíťoval s takovou jistotou, s jakou dnes odpoledne cítil blížící se déšť. A obdivoval ji za to. Udělala z nich sourodou skupinu, která se žene za vlastním ocasem, a nechá-li se to na nich, mine i Den díkůvzdání, minou i Vánoce a oni se budou ještě stále takhle hnát. Ale nebudou se hnát za vlastním ocasem navěky, a to u Johna Rainbirda vyvolávalo obavy více než co jiného. (215)	Co máme dělat? Jsou bez peněz. Kromě těch dvou chlapů v zeleném autě to je asi největší problém. Jestliže jsi v New Yorku bez peněz, jsi vyřízený. Lidi bez peněz v New Yorku zmizí jako pára nad hrncem. Propadnou se do země a ani pes po nich neštěkne. Ohlédl se přes rameno. Všiml si, že zelené auto zkrátilo jejich náskok. Praménky potu mu začaly stékat po zádech i po rukou ještě intenzivněji. (10)

V první ukázce překladatel nepřekládá idiom „chase one's tail“ a dokonce dvakrát toto spojení doslovně překládá. Oproti tomu, druhý příklad ukazuje překlad tvůrčí, jelikož nejsou věty doslovně přeloženy. Toto tvrzení podporují výrazy jako „jsi vyřízený“, „lidi

bez peněz v New Yorku zmizí jako pára nad hrncem“, „ani pes po nich neštěkne“. Překladatel také v posledním odstavci rozděluje souvětí na věty jednoduché, a tak je očividné, že se snaží pracovat s textem a najít co nejlepší překladatelské řešení.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou překladu hororových děl od Stephena Kinga a jejich překladem do českého jazyka. Jak práce ukazuje, překlad uměleckého textu není vůbec jednoduchý a překladatel si tak musí dát pozor na mnoho aspektů, které musí správně dešifrovat a převést do cílového jazyka. Obsah přeloženého díla se pochopitelně musí shodovat s výchozím textem, ale i faktory jako správná volba jazykových prostředků či převod kulturních reálií se také úzce podílí na vzniku správného překladu.

Existuje mnoho metodik, které nabádají jak určit, do jaké míry je překlad věrohodný. Některé postupy se nejdříve zaměřují na analýzu výchozího textu, poté na jeho srovnání s cílovým textem a ve finále hodnotí oba texty. Jiné postupy ještě do své metody zahrnují navíc faktory jako záměr autora, zaměřují se na jazykové prostředky nebo mimojazykové parametry, například k jakému časovému období je překlad vázán, kdo jsou příjemci textu apod.

Český jazyk se v mnoha faktorech liší od anglického. Aby vznikl co nejpřesnější překlad, musí překladatel všechny tyto faktory znát a umět s nimi správně naložit. V druhém případě, pokud si těchto odlišností není vědom, může dojít k špatné interpretaci, která pak samozřejmě ovlivňuje celkové vyznění přeloženého díla. Část této práce se zaměřovala na knihu *O psaní – Memoáry o řemesle*, přeloženou roku 2002 českou prozaičkou Ivou Pekárkovou. Její dílo můžeme zařadit mezi špatné překlady, jelikož se I. Pekárková dopustila mnoha závažných chyb na pomezí všech jazykových rovin. Překladatelka dobře nezná termíny z českého jazyka, špatně překládá jak názvy Kingových titulů, tak i ostatních světových autorů, neobratně překládá některá slova, věty a souvětí a to vše působí ba čtenáře nepřírozně.

Rozbor jazykových stránek překladů anglického díla *Cujo* od Tomáše Vodáka a Ivana Němečka ukázal v porovnání s originálem mnoho odlišností. Na základě analýzy můžeme konstatovat, že je překlad Ivana Němečka přesnější a výstižnější. Tomáš Vodák používá méně expresivních výrazů než I. Němeček a i poměrně často vynechává slovní spojení či celé věty. Velké nedostatky v jeho překladu taky pozorujeme v rámci syntaktické a sémantické roviny. V mnoho případech doslovně překládá souvětí a nemění větnou stavbu, ačkoliv to převod vyžaduje. Mohlo by se zdát, že je taková taktika dobrá,

jelikož je pak překlad více podoben originálu, ale někdy je výsledek opačný a text tak působí na čtenáře kostrbatě. Překladatel Tomáš Vodák například v textu neodhaluje vytýkací konstrukce. Sémantické chyby, tedy chyby ovlivňující význam, se nachází také u Tomáše Vodáka a to ve větším množství než u Ivana Němečka, který naopak dodržuje zásady správného překladu, a odchylky od originálu jsou pozorovatelné jen zřídka.

Druhým analyzovaným titulem bylo dílo *Žhářka*. U něj jsme mohli narazit na ne tak velké rozdíly, jelikož je tvůrčí schopnost viditelná na obou stranách. Co ovšem můžeme vyzdvihnout u překladu Miloše Chlouby je užitá expresivita. Stephen King ve své knize hojně používá idiomatické výrazy, které pro překladatele mohou občas představovat výzvu. Oba překladatelé většinou dokáží idiom rozpoznat a poté se ho snaží nahradit ekvivalentem z českého jazyka, a tak narážíme jen zřídka na jejich pochybné překlady. Právě nejvíce odlišností je viditelných v rámci sémantické roviny. Jak jsme mohli vidět na analýze, Miloš Chlouba občas zaměňuje podstatná jména, přídavná jména a časové údaje, a tím mění význam. V takových případech se ale nejedná o zásadní chyby, jelikož si jich běžný čtenář nevšimne a jsou zjištělné jen na základě podrobné analýzy. V jiných případech už ale můžeme hovořit o netolerovatelných omylech, jelikož M. Chlouba někdy mění dokonce celý obsah věty.

Na základě všech analýz jsem došla k závěru, že nemůžeme ani jednoho zmíněného překladatele nazvat překladatelem tvůrčím či mechanickým, jelikož správnost překladu ovlivňuje mnoho faktorů. To, že překladatel zrovna nezná jedno anglické ustálené spojení, nedokazuje, že by v celém textu postupoval mechanicky. Roli hraje také to, jak moc se překladatel na dílo soustředí, kolikrát si ho přečte, než začne překládat a obecně, jak moc mu sedne dané dílo. Tato teorie je tedy vyvratitelná, jelikož o překladateli nelze prohlásit, do jaké skupiny spadá. Toto tvrzení také potvrzuje Iva Pekárková, kterou nelze zařadit do žádné z těchto kategorií. Ačkoliv se dopustila přímo ukázkově špatného překladu díla, když překládala strojově, její literární tvorba dokazuje opak.

Bibliografie

Primární literatura

- KING, Stephen. *Cujo*. Londýn: Hodder & Stoughton, 2011. ISBN 978-1-444-70812-7.
- KING, Stephen. *Cujo*. Vydání třetí, v nakladatelství Pavel Dobrovský - Beta s.r.o. druhé. Přeložil Ivan NĚMEČEK. Praha: Beta, 2016. ISBN 978-80-7306-854-7.
- KING, Stephen. *Cujo*. Vydání první. Přeložil: Tomáš VODÁK. Bratislava: Gemini, 1992. ISBN 80-85265-70-2.
- KING, Stephen. *Firestarter*. Londýn: Hodder & Stoughton, 2011. ISBN 978-1-444-70810-3.
- KING, Stephen. *O psaní: memoáry o řemesle*. Přeložil Iva PEKÁRKOVÁ. Praha: Beta-Dobrovský, 2002. ISBN 80-7306-037-x.
- KING, Stephen. *O psaní: memoáry o řemesle*. Vydání třetí. Přeložil David PETRŮ. Praha: Beta, 2015. ISBN 978-80-7306-706-9.
- KING, Stephen. *On Writing: A Memoir of the Craft*. New York: Scribner, 2000. ISBN 0-7432-1153-7.
- KING, Stephen. *Žhářka*. Přeložil Miloš CHLOUBA. Praha: Beta-Dobrovský & Ševčík, 1998. ISBN 80-86029-48-4.
- KING, Stephen. *Žhářka*. Přeložil Ivan NĚMEČEK. Praha: Beta, 2008. ISBN 978-80-7306-356-6.

Sekundární literatura

- Anglicko-český, česko-anglický příruční slovník: --s užitečnými přílohami*. Brno: Lingea, c2006. ISBN 80-903381-9-4.
- BAKER, Mona. *In other words: a coursebook on translation*. Third edition. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. ISBN 978-1-138-66688-7.
- BEAHM, George W. *Stephen King: čtyřicet let hrůzy: život a dílo krále hororu*. Přeložil Dana CHODILOVÁ. Praha: Baronet, 2017. ISBN 978-80-269-0740-4.
- CARROLL, Noël. *The philosophy of horror, or, Paradoxes of the heart*. New York: Routledge, 1990. ISBN 0-415-90145-6.
- CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.
- DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0.

GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ, ed. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-980-5.

HORNBY, Albert Sydney, WEHMEIER, Sally, Colin MCINTOSH, Joanna TURNBULL a Michael ASHBY, ed. *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. Seventh edition. Oxford: Oxford University Press, [2005]. ISBN 0-19-431649-1.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0143-6.

KNITTLOVÁ, Dagmar, Bronislava GRYGOVÁ a Jitka ZEHNALOVÁ. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-244-2428-6.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany: H & H, 1994. Linguistica (H & H). ISBN 8085787148.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

QUIRK, Randolph, David CRYSTAL, Sidney GREENBAUM a Geoffrey N. LEECH. *A comprehensive grammar of the English language*. London: Longman, 1986. ISBN 0-582-51734-6.

ŠTÍCHA, František. *Velká akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2018-. ISBN 978-80-200-2719-1.

VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1.

Internetové zdroje

LANDAIS, Clotilde. Challenges and Strategies for Analysing the Translation of Fear in Horror Fiction, *Literary Imagination*, Volume 18, Issue 3, 2016, pp. 242–254. [online]. [cit. 2019-12-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/litimag/imw018>.

REGALADO, Nancy Freeman. “Effet De Réel, Effet Du Réel: Representation and Reference in Villon's Testament.” *Yale French Studies*, no. 70, 1986, pp. 63–77. JSTOR. [online]. [cit. 2020-07-15]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2929849.

Webová stránka. *iLiteratura*. [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/12629/king-stephen-o-psani>

Webová stránka. *iLiteratura*. [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/34023/pekarkova-iva-beton>

Webová stránka. *Obec překladatelů*. [online]. [cit. 2020-06-28]. Dostupné z:
<http://www.obecprekladatelu.cz/anticena-skripec.htm>